

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Caput 2. Circa Diuortium?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

DVBIVM LXVI.

An sponsus de futuro liceat, delectatio
captata ex futura copula con-
iugalit cogitatione?

210
Licet quidē.

Non est mortalis delectatio appetitus
sensitivi, quæ confurgit ex cogitatione
copula habendæ tempore coniugij, dummodo
absit periculum pollutionis, & consensus in ali-
quod mortale piaculum. Quia ea delectatio est
de obiecto licito: talis autē est delectatio, qua-
le obiectum, teste Arist. 3. Ethic. Sic Victor.
quem refert, ac sequitur Medina 1. 2. q. 74. a.
8. dub. 3. Zumel. ibi. q. 4. d. 3. & quidam Neote-
rici, ut refert Cordus. in qq. l. 1. q. 23. dub. 13. ip-
seque clare sentit probabilem esse sententiam.
Nam oppositam tantum appellat tutiorem, &
fortē veriore. Addit autem Zumel, veniale
esse sic delectari.

211
Non licet.

Mortalis est delectatio huiusmodi. Quia il-
le actus appetitus sensitivi semper fertur in
copulam præsentem ut præsentem, cum præ-
senti commotione, ad illamque ordinatur, &
est quadam ipsius inchoatio: At copula præ-
sens solis coniugatis est licita. Porro à fortiori
mortale est delectari in appetitu sensitivo de
copula cogitata sub conditione, si adesset ma-
trimonium. Quia quamvis consensus, & desi-
derium ferantur in actum sub conditione, &
proinde licitum sit in eum actum consentire,
illamque desiderare sub conditione matrimo-
nij: at delectatio illa præsens appetitus sensi-
tivi non potest ferri in actum sub conditione,
sed in actum præsentem, & ut talem apprehē-
sum. Ita Caiet. Opusc. 1. tr. 14. de delect. moro.
dub. 1. Manu. 10. 1. sum. c. 112. n. 3. Vega 10. 1. sum.
cap. 81. casu 2. Armil. v. Delectatio nu. 4. Nauar.
sum. c. 16. n. 9. Graf. p. 1. decis. l. 2. c. 78. n. 9. Sanch.
l. 9. d. 47. n. 4. & 5. & alij.

212
Idem censet.

Idem censet. Quia sicut externa delectatio
venerea, quam constans matrimonium nō co-
honestaverit, mortalis erit: ita interna, quæ
eiusdem rationis est. Nec eius malitia, aut bo-
nitas æstimanda sunt ex copula futura, sed ex
præsentem, ad quam tendit. Hæc circa debitum
matrimonij. Plura alia digesseram ad hanc
materiam necessaria Confessariis: quæ quidem
à Tiraquello, Thoma Sancio, Diana, Lean-
dro, Ledesma, reliquisque Doctoribus de Sa-
cramento Matrimonij scribentibus uberrimè enodata
lubens omitto. Ne quæstiones, quæ vix modestis
terminis explicari valent, meo in volumine forte
aures rursus offendant.

CAPVT II.

Circa Diuortium

DVBIVM LXVII.

An vxor possit à marito adultero separari?

213
Nonnulla
suppono.

Vidimus lib. 25. sect. 1. adulterium vxoris,
causam sufficientem esse, ut maritus pos-

sit ab ea diuertere quoad thorum & cohabi-
tationem. Quia Christus Dominus Mat.
19. fatuit: Quicumque dimiserit uxorem suam, ex-
cepta fornicationis causa, &c. & quia id Cap. si-
gnificasti. Cap. Gaudemus, cap. Ex literis, de di-
uort. præscribitur. Omnibus Doctoribus atte-
stantibus propositionem hanc esse certam de
fide. Lege Basilium l. 9. c. 16. a. n. 3. Bonac. q. 4. de
matr. pun. 5. m. 2. Coninch. d. 35. sub. 1. Quæse-
rim vero, num etiam vxor possit ab adultero
marito quoad thorum separari?

Minime potest. Quia Christus Dominus
Mat. 5. & 19. legem hanc diuortij explicans
innuit vxorem & maritum quoad hoc haud
esse pares, dum de solis viris gesserit mentio-
nem. Et eodem pacto eorum solummodo me-
minere textus memorati. Nec est similis ratio,
ut vxor valeat à viro adultero diuertere: quo-
niam vxoris adulterium infert iniuriam pro-
pter eius infamiam, ac prolis incertitudinem.
Et quia saltem consuetudo iam inualuit, ut di-
uortium nō concedatur vxoribus ob viri adul-
terium. Ut testatur D. Basil. in suis Canonib. can.
9. & 21. Sic Caietan. ad illud Mat. 19. Quicum-
que dimiserit uxorem. Citat D. Ambrosium. in i.
Corinth. 7.

Potest omnino: coniuges enim sunt pares in
causa diuortij ex adulterio: & sicut maritus in-
nocens potest ab adultera vxore diuertere: ita
e contra vxor innocens potest ab adultero se-
iungi marito. Quia penæ legales nō ita strictim
ponderant culpæ quantitatē, ob quas
imponuntur, sed satis est, si in utroque delicto
inueniatur penæ infligendæ causa sufficiens.
Ut omnia homicidia capitis penæ plectantur
inter quæ aliqua esse grauiora, nemo dubitat.
Cum ergo fidei fractio, quæ est causa diuortij
in adulterio tam viri, quam vxoris: reperitur,
ob utrumque concessum est diuortium: licet
hoc maiorem iniuriam matrimonio irroget.
Ita D. Tho. in 3. dist. 35. q. vni. a. 4. Habetur ex-
pressè c. fin. 3. 2. q. 5. c. Placuit. 2. q. 7. Magist. in
4. dist. 45. Albert. Mag. D. Bonau. Durand. Ri-
char. Sotus, Palud. & alij vsque ad 68. Doctores
quos refert, ac sequitur Sanch. l. 10. d. 3. m. 6. Ba-
sil. l. 9. c. 16. n. 4. Hurtad. d. 11. diff. 2. n. 6. Bonac.
q. 4. pun. 5. m. 6. & alij.

Equidem sententiam Caietani proflus fal-
sam ac temerariam esse affirmo: contrariam
enim definit Innocens. l. Epist. 3. ad Exuperi. &
refertur c. fin. 3. 2. q. 5. & Concil. Mileuitā. can. 17.
& refertur c. Placuit 3. 2. q. 7. Porro Sapiēs ipse
Caietanus mutauit consiliū 10. 1. Opusc. tr. 29. de
reddidit. Debiti inter coniuges, altero adulterante.
Vnde nostrum dubium dissoluitur, cum proba-
bilis nullatenus sit prima sententia.

DVBIVM LXVIII.

An maritus deserens uxorem adulteram, quoad
thorum & habitationem possit eam quoad cu-
ram ac disciplinam deserere?

Vir ab adultera recedēs vxore quoad thoru
& habitationem, haud potest recedere ab
eius cura, ac disciplina, nisi post penitentiam
eius curat. Septennē ab ipsa paratū. Quia Stephanus V. c.
Admonere, 33. q. 2. profatur. Post Septem annos
penitentia peracta, dimittere eam potest.

Sectio II. Dubia, De Diuortio. 171

si voluisset. Sic Goffred. & Rosenf. ad cap. illud, propterea eos refert ibi Archidiaconus. n. 3.

²¹⁸ Potest ab uxoris cura, ac disciplina mox omnino recedere haud expectata septenni poenitentia. Quia indistincte Christus Dominus ait licere viro ab adultera separari *Mat. 5. & 19.* Ita Archidiaconus. citat. & Bellam. ad *c. illud n. 2.* referentes Hugonem, & Laurentium. Sanch. l. 10. d. 3. n. 3.

²¹⁹ Hanc sententiam veram esse, primamque omnino improbandam iudico. Quia Stephanus man fesse à minori ad maius argumentatur hoc modo: si post septennem poenitentiam poterat vxor adultera omnino dimitti: à fortiori ante illam.

DVBIVM LXIX.

An diuortium ob adulterium coniugis licitum sit solum ex iure diuino positum?

²¹⁹ Solum est licitum ex iure diuino positum, non ex iure naturali. Quia diuortium ratione adulterij nunquam ante Euangelicam legem innotuit: nullum enim in veteri testamento huius legis vestigium inuenitur. Sed adultera: poena fuit lapidari, adulteris autem nulla est indicta poena. At si esset ex lege naturae fuisset in aliquo veteris Testamenti loco declaratum: vt multa alia non aequae necessaria sunt inibi expressa. Sic Castro l. 2. de lege poenali. c. 4.

²²⁰ Licitum est diuortium non solum ex iure diuino positum, sed etiam ex matrimonij natura, & ita de iure naturali. Quia ex contractus matrimonij natura oritur, vt coniuges mutuam sibi seruire fidem, quoad thorum, habitationem, ac reliqua ministeria teneantur: At ipsi summet ius naturae dicitur, vt frangenti fidem fides non sit seruanda. c. Pernitenti. el. 2. de iur. iur. cau. si infidelis 28. Ergo ex vi matrimonij, & ipso naturae iure coniux cui alter adulterans fidem fregit, minime teneatur illi fidem seruare, sed possit ab ipso diuertere. Ita Sotus in 4. dist. 36. quae. vnic. a. 1. concl. vni. Henriquez. l. 1. cap. 17. numer. 1. & 6 Petr. de Ledes. quae. 62. art. 1. concl. 1. Basil. Ochaga. Hurtad. quos citat, & sequitur Leand. rr. 9. d. 16. q. 5. Sanch. l. 10. d. 3. n. 4.

²²¹ Hanc sententiam censeo veriotem esse. Quia contractus promissionem includens non obligat suapte natura, rebus notabiliter mutatis, vt accidit, coniuge altero adulterante. Qua ratione textus ap. Quemadmodum, de iur. iur. vtiut ad probandum, sponsalia dirimi, ob alterius sponsi fornicationem. Cum ergo matrimonij contractus claudat sponsonem redditionis debiti, ac mutuae habitationis, altero coniuge in adulterium lapsa, eximetur innocentem ex vi naturae ipsius contractus ab huiusmodi obligatione.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DVBIVM LXX

An tactus impudici, vt amplexus, oscula, &c. quae vxor cum alieno habuit, praebent iustam diuortij perpetui causam?

²²² Istam praebent causam. Quia iniuria irrogata viro ob adulterium in causa est, vt soli viro competat ad diuortium, dotemque amittendam accusatio: sed aliquando maior iniuria irrogatur viro per osculum, vt si publicum sit, adulterium vero occultum: Ergo osculum sufficit: nam vbi eadem est ratio idem est ius. Et quia feudum amittitur ob iniuriam illatam Domino turpiter eius uxorem tangendo l. 1. §. 1. Quibus modis feudum amittitur. At maiori afficit iniuria maritum vxor turpes tactus admittens. Sic Barth. Lupus, Castillo, Bern. Diaz Crotius, Carrer. Catellia. Lara, & alij apud Sanchiū citadū.

Non praebet causam iustā. Quia diuortij fundamentum, ac radix est carnis in aliam diuisionem: quae in osculis, aliisque tactibus minime reperitur. Praeterea quia poena imponenda non sunt nisi in casibus iure expressis. *Authem de eligendo secundo nubentes. §. Cum igitur corolar. 1.* Cum igitur in iure solum cōcedatur diuortium, dosque amittatur ob adulterium, extendendum non est ad oscula, & amplexus, eo vel maxime quod si extensio fieret de adulterio ad osculum, esset arguere de maiori ad minus, quod poenalibus absurdissimū esse quis non videat? Ita Cōiar. 4. Decret. p. 2. c. 7. §. 6. n. 5. Sotus in 4. dist. 36. q. vni. n. 1. Angl. p. 1. de matr. q. 9. de diuort. a. 1. difficul. 1. Nauar. Rubr. de diu. & alij plures refert, ac sequitur Sanch. l. 10. d. 4. n. 12. Basil. l. 9. c. 16. n. 5. Palauz. d. 3. p. 6. §. 1. Perez de matr. d. 56. sect. 2. n. 8. Diana p. 9. rr. 8. resol. 38.

²²⁴ Mihi quidem verissimum est, solos tactus quantumvis impudicos, ac animo ad adulterium perueniendi habitos, eo non secuto, nec diuortio, ac dotis amissione iustam causam exhibere. Quia vel certum est non adfuisse adulterium, & tunc non est, cui poena ordinaria adulterij, quae est diuortium, ac dotis amissio imponatur vel id non constat: & tunc cum requiratur ad hoc praesumptio violenta cap. Literis, de praesumpt. non debet imponi poena ordinaria ob tactus huiusmodi, non interuenientibus alii coniecturis, quae violentam praesumptionem inducant.

DVBIVM LXXI.

An pollutio habita cum uxore dissentientie sit iusta diuortij causa?

²²⁵ Pollutio cum dissentientie vxore extra pudoris claustra iusta est causa diuortij. Quia est iusta dissensio contra naturā peccatum est diuortij causa: sed illud est piaculū contra naturā. Ergo. Sic Alberic. referēs Laurentium *diffinitor. lit. M. v. Matrimonium. Abul. ad c. 19. Mat. q. 65. D. Antonin. 3. p. tit. 2. c. 12. §. 5. Sā v. Diuortij. n. 1. Barth. à Ledes. dub. 65. concl. 1. Palud. Castro, Vigner. Petr. de Soto, & alij, apud Sanchiū l. 10. d. 4. n. 7.*

Haec est iusta diuortij causa. Quia vir non diu-

P 2

dit

Non est iusta dicit hoc casu carnem suam in plures, sed in propriam uxorem. Ita Rosel. v. *Matrimonium* 7. n. 2. Sylvest. v. *Diuortium*, qu. 7. Palac. in 4. dist. 35. d. vni. Tabie. suplem. Gabri. Gaeta, & alij, quos affert, & sequitur Sanch. vbi s. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 370. Basil. l. 9. c. 16. n. 5.

227 *Quid A-*
mor. Ego quidem affirmo, id non esse causam perpetui diuortij. Quia si vir desistere noller, posset vxor ratione periculi animæ, ne trahatur ad coniungendum illo in scelere, à viro diuertere. At diuortium illud non erit perpetuum, sed tantum ad tempus, dum vir non resipiscit. Quia non qualitas criminis est iusta diuortij causa, sed inductio ad peccandum. Quare tantum durabit diuortium, donec inductio illa cesset.

DVBIUM LXXII.

An pollutio extrinsecus habita cum tercia alia persona non uxore, sit iusta causa diuortij?

228 *Est iusta cau-*
sa. Est quidem. Quia est grauius peccatum, quàm adulterium. Et quia læditur matrimonium, cum prodigatur semen viri debitum. Sic Laurent. c. *Omnis causationes* 32. q. 7. Alberic. *Distinctionar. lit. M. verb. Matrimonium* 8. §. 1. Abul. *Mat. 19. q. 7. Gaeta repetit. c. Ad limina* 30. q. 1. §. 4. n. 211. Sà v. *Diuortium*, n. 3.

229 *Non est causa*
iusta. Minimè est iusta diuortij occasio. Quia non integrè, ac consummatè matrimonium læditur cum non diuidatur caro viri in aliam per concubitum: quæ diuisio est diuortij radix. Ita Henric. lib. 1. c. 8. num. 13. liter. C. Nauar. lib. 4. *consil. tit. de diuortio*, consil. 1. Petr. de Ledes. *ques. 62. a. 1. dub. 4. Bonac. q. 4. de matr. p. m. 5. num. 5. Palac. Angl. & alij*, quos refert, & sequitur Sanch. l. 10. d. 4. n. 9.

230 *Non hic opi-*
netur. Nil confert ad diuortium, illam extrinsecam pollutionem grauius esse peccatum. Cum odium Dei ac blasphemia longè grauiora sint adulterio, & ad diuortium non sufficiant. Sed attendendum est, vtrum repugnet fidei matrimonij, illudque offendant. Vnde secundam sententiam merito præferendam duxi.

DVBIUM LXXIII.

An coniugij Sodomia sufficiens causa sit ad diuortium gerendum?

231 *Causa suffi-*
ciens est. Est causa sufficiens. Quia cum matrimonium ed tendat, vt efficiantur coniuges vna caro, iuxta illud: *Et erunt duo in carne vna Gen. 2. violat perfectè ille coniux, consummatque matrimonij fidem carnem suam in aliam, vel in alium diuidens: indeque oritur ius diuortij. Violanti enim perfectè matrimonij fidem suam diuidendo carnem, alter non tenetur seruare fidem cohabitando, aut debitum ei reddendo. Cum autè diuisio hæc carnis perfectè reperitur in omni concubitu siue naturali, siue sodomitico, hinc est, vt vtrique sufficiens diuortio causam exhibeat. Sic*

D. Tho. in 4. dist. 35. q. vni. a. 1. ad 4. D. Bonau. ibi. *ques. 1. Durand. q. 1. art. 1. Richard. & Palud. ibid. Sotus dist. 39. qu. vni. a. 1. Henric. l. 1. c. 8. num. 13. Sanch. l. 10. d. 4. n. 3. Petr. de Ledes. ques. 62. a. 1. dub. 4. Hurtad. d. 11. diff. 2. n. 7. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 366. Coninch d. 35. n. 1. Lublin. v. *Diuortium*, num. 8. Villalob. tr. 15. diff. 1. num. 1. & alij plures.*

Non est sufficiens causa. Quia ob solam causam adulterij Christus Dominus diuortium permittit. *Mat. 5. & 19.* Sodomia verò coniugati, vel coniugatae haud est propriè adulterium. Et in peccatis benignior est interpretatio accipienda. *Reg. in penis, de reg. iur. in 6.* Et quia coniuges sola legitima membra, & eorum vsum necessarium ad generationem videntur mutua fide sibi ipsis obligare: ac proinde sodomiticus vsum saltem patiendi, cum non obliet vsum naturali necessario ad generationem, non videtur huic fidei nocere. Non ergo est legitima diuortij causa. Ita Florian. *cap. Meritis*. Ludou. Roman. *Rubric. solut. matrimon. n. 20. Glo. c. Omnes causationes v. Sodomita, 32. ques. 1. Cardin. cap. Maritus. Aluar. Pelagi. de planctu Eccl. 2. art. 2. Abul. ad capit. 5. Mat. ques. 233. Palac. in 4. dist. 27. dub. 3. & alij.*

Non audeo à priori sententiam recedere, quàm video communi consensu à Doctores approbati, quidquid sit de ratione fundamentali qua nititur & speculat suis considerationibus.

DVBIUM LXXIV.

An Sodomia passiva det iustam diuortij causam?

Non dat iustam causam, quando Sodomia est actiua, vt si vir sodomitice feminam aut sodomiticam patiantur. Quia patiens non emitit semen, nec vas alteri coniugi debitum tradit, nec generationis membro abutitur. Sic aliqui quos pressio nomine, memorat Veracr. p. 3. *specul. a. 1. concl. 2.*

Dat equidem iustam diuortij causam. Quia caro coniugis patientis perfectè in aliam agè. Dat quidem, tis diuiditur: sicque fides matrimonij violatur: Ita Abul. ad c. 19. *Mat. q. 68. Veracr. citat. Rosel. v. Matrimonium*, 7. n. 1. Astenf. Vincent. D. Antonin. Barbat. Monald. Angl. Vega, quos refert Sanch. l. 10. d. 4. n. 1. & sequitur n. 4.

Idem assero. Quia diuisio hæc carnis perfectè in omni concubitu siue naturali, siue sodomitico reperitur. Quare Christus Dominus *Mat. 5. & 19.* declarat diuortium fornicationis ratione licere, nomine fornicationis omne illud concubitum, per quem caro coniugis diuiditur in alium, includit. Quam ratione haud obscure significauit D. Hieronymus in c. 19. *Mat. explicans*, quoniam modo liceat ratione fornicationis vxorè dimittere, (& refertur c. *Dixi Dominus*, 32. q. 1. ibi: *Cum illa vna carnè in aliam diuideret, & se fornicatione à marito separauerit, non debet teneri. Idem dixerim de Sodomia inter duas feminas commissa, quam esse veram Sodomiam D. Tho. testatur 2. 2. q. 154. a. 1. & puniri poena ordinaria, quando instrumentum aliquo*

aliquo medio perpetratur docet Anton. Gomez
l. 30. Tauris, n. 34.

DVBIVM LXXV.

An vir parvans Sodomiam perfectam cum vxore
inuita exhibeat, iustam perpetui di-
uortij causam?

237 Exhibet quidem. Quia omne peccatum
contra naturam dat legitimam diuortio
causam: At hoc crimen contra naturam esse,
quis debet? Sic D. Antonin. 3. pars. titul. 1.
capit. 30. §. 3. Monal. quem citat Sanchez lib.
10. dub. 4. num. 3. Asten. sum. 2. p. lib. 8. titu. 11.
art. 1. §. 7.

238 Minime exhibet. Quia vir non diuidit hac
in copula carnem suam in aliam, cum propria sit
patiens vxor. Ita Tabie. v. Matrimonium 4. q. 2.
n. 3. Palac. in 4. dist. 35 d. vni. Sanch. citatus, id
colligens ex Rosel. & Syluest.

239 His hareticis iudico hoc non esse perpetui
diuortij gerendi causam, nisi ad tempus, dum
vir desistere ab infando illo scelere renuit, ob
spirituale damnum, quod animæ infert vxoris:

DVBIVM LXXVI.

An naturalis copula absque seminis intra vās
effusione iusta sit diuortij occasio?

240 Est profecto. Quia est peccatum contra na-
turam, & saltem impudicus tactus, qui si-
dem violat matrimonij. Sic à fortiori Bartol.
Lupus, Castillo, Bernar. Diaz, & alij plures, qui
apud Sancium l. 10. d. 4. n. 1. nituntur oscula, &
amplexus dare iustam diuortij causam.

241 Non est diuortij occasio. Quia hoc in ca-
su non est consummatus concubitus, sed atten-
tatur: nec caro coniugis in aliam diuiditur, sed
diuidi attentatur. Ita Sanch. ibi, n. 13. Hurtad. d.
11. diff. 2. num. 8. Filliuc. tr. 10. part. 1. num. 366.
Palau. d. 3. pun. 6. §. 1. n. 1.

242 Crediderim, copulam siue naturalem, siue
sodomiticam, quæ sit penetrato vase, semine
tamen minime intra illud emissio, haud exhibe-
re iustam diuortij causam: secus si semen intra
vas naturale vel præposterum immitteretur abs-
que eius penetratione. Quia in priori casu non
est concubitus consummatus, vt fert secunda
sententia. Vnde non incurrit diuortij poenam
ille coniux tanquam non reus perfecti adulte-
rij, perfectæ sodomie. At in posteriori est de-
lictum omnino consummatum. Scio, nulli vñ
deservire priorem meæ resolutionis partem,
cum nunquam coniugi innocenti possit con-
stare, alterum adulterij reum minime semeri
emississe. Porro deservit ipsemet adultero,
qui compensare non tenebitur eam
copulam imperfectam cum
alterius coniugis adul-
terio: De quo
inferius.

* *

Esco. & M. end. Th. col. Mor. al. Tom. III. P. II.

DVBIVM LXXVII.

An Bestialitas præbeat diuortij occasionem?

243 Non præbet. Quia cum carne diuersæ natu-
ræ admiscetur coniux. Sic Abul. ad c. 5. Mat.
ques. 2. §. 3.

244 Præbet quidem. Quia verè coniugis caro
in aliam diuiditur, nempe in carnem bestie, cui
copulatur sicut quando vir viro sodomice ad-
miscetur. Ita Veracr. p. 3. spec. a. 1. Sanch. lib. 10.
d. 4. n. 15.

245 Cum his opinor. Quia nil refert admisceri
cum carne eiusdem, aut diuersæ naturæ: cum ad
diuortium impertinens sit, an possit ex copula
generatio sequi: alias sodomitica nullatenus ef-
fet, diuortij causa.

DVBIVM LXXVIII.

An concubitus cum femina exanimis cadaverem
suum exhibeat eam ad diuortij.

246 Exhibet. Quia est saltem molliciei pecca-
tum quod iusta est diuortij causa: nam est
gravius peccatum, quam adulterium. Sic Palud.
in 4. dist. 35. §. 1. a. 1. concl. 3. nu. 8. Abul. ad c. 19.
Mat. q. 6. §. 7. o. Gaëta repet. c. ad limina 30. q.
1. §. 4. n. 1. 3. Veracr. p. 1. spec. a. 1. concl. 1.

247 Minime exhibet. Quia concubitus cum mor-
tua femina non est propriè fornicatio: sed quæ-
si concubitus cum statua mulieris. Ita Sanch. l.
10. d. 4. n. 14. Bonac. & Filliuc. quos refert, ac se-
quitur Leand. in 9. d. 26. q. 1. 3. asserens commu-
nem esse sententiam.

248 Non credo esse iustam diuortij causam con-
cubitus perfecti cum femina aut bestia mor-
tuis. Quia non sit verè vnus carnis in aliam di-
uisio similiter asseruerim, si vir in balneo
existeret semel voluntarie expellat, & matrix ali-
cuius feminae illud mox ingredientis, vel iam
existentis illud attraheret. Quia fuit præter viri
intentionem vnde non fuit ex eius voluntate
perfectus concubitus.

DVBIVM LXXIX.

An detur, compensatio adulterij utriusque coni-
gis, si alter adulteretur cum alieno, alter perpe-
tret Sodomiam.

249 Scio, aliquos esse casus, in quibus non suffi-
ciat adulterium ad diuortium celebrandum
Primus est, quando uterque coniux adulterium
commisit. Quia paria delicta mutua compen-
satione sopiuntur, & significati. e. Ex literis &c.
Secundus, quando vir suam prostituit vxorem, seu
lenocinium exercit. Quia author ipse fuit
adulterij. Tercius, quando vxor probabiliter cre-
dens, maritum suum obiisse, alteri nupsit. Quia
vbi non est culpa poena esse non potest. cap.
Cum per bellic. 34. question. 2. Quartus,
quando vxor cognita fuit per fraudem ab aliquo
simulante esse coniugem. Quia excusatur ab
adulterio

Septem præ-
dicto casus,
in quibus non
sufficit adul-
terium ad di-
uortium cele-
brandum

adulterij: culpa, & consequenter à pœna. Sex-
tus, quando post commissum adulterium, vir
adulterij conscius coniugi suæ conciliatus est
dissimulatione tacita, vel expressa. Satis autem
ad hanc erunt vel externa verba, quibus ea
condonetur labe, vel copula aut etiam oscu-
la, & amplexus *cap. si quis uxorem*. Septimus
quam vxor tempore infidelitatis repudiata à
viro ad aliud transiens matrimonium cognita
fuit. Nam si ambo ad fidem conuertantur, non
poterit repudians obicere coniugi repudiato
consummationem illius secundi coniugij. *cap.
Gaudemus, de diuor.* His præmissis, qualiter
num detur compensatio adulterij, si alter con-
iux adulteretur cum alieno viro, vel femina,
alter verò Sodomiam perfectam gerat?

250
Compensatio
non datur.

Ad iustam delicti compensationem in hoc
casu faciendam opus non est, ut eadem forni-
cationis specie uterque coniux sit infectus:
sed satis est, ut sit eodem fornicationis genere
dammodo is, qui compensare, eaque compen-
satione mutui delicti exceptione se vult tueri,
sit leuioris fornicationis speciei reus. Ut adul-
ter potest se tueri contra Sodomiam diuor-
tium petentem: si tamen adulter diuortium in-
tenter contra Sodomiam non potest hic se de-
fendere exceptione compensationis sui delicti
cum adulterio alterius allegata. Quia suum de-
lictum est grauius, ac subinde alterius piaculo
impar. Sic Castro l. 2. de lege pœn. c. 4. Quand.
in 4. dist. 35. d. vni. propof. 1. Hostiens. c. fin. n. 4. de
adul. Ioan. Andr. n. 1. Anton. n. 5. Cardinal sta-
tim in principio. Leand. tr. 9. d. 26. q. 15. & alij ab
iplo q. 11. citati. Quia illa delicta in ordine ad
diuortium sunt imparia, cum solum adulterium
non ob Sodomiam diuortium concedatur.

251
Datur com-
pensatio.

Ex utraque parte datur compensatio, ac
subinde neutri coniugi licet diuortium cele-
brare. Quia si paritatem criminis in ordine ad
diuortium consideremus, (ut re vera est consi-
deranda) utrumque crimen est æquale: cum ob
utrumque (ut vidimus) diuortium concedatur.
Si vero consideretur in ordine ad matrimonium,
cui iniuria irrogatur cum grauior sit iniuria
illi per adulterium, quàm per Sodomiam illata,
adulterij grauius delictum erit, atque ita adulter
non poterit à Sodomita diuertere. Ità Sanch.
l. 10. d. 6. n. 5. Palud. in 4. dist. 35. q. 1. a. 2. casu 1. n.
11. Supplem. Gabri. q. vni. a. 2. post. 1. conclus. casu
1. Palac. Tabie. Gaëta apud Sancium citatum.

252
Hoc tenor.

Cum his opinor. Imo idem asserendum iu-
dicarim, quamuis alter adulterij, Sodomiz, be-
stialitatisque reus esset, alter autem solius
adulterij. Neutri enim liceret diuertere: sed
compensatio proculdubio daretur. Quia ad
hoc sufficit paritatem criminum dari quoad
hoc quod uterque carnem suam diuiderit con-
tra fidem in matrimonio præstitam: quod est
fundamentum diuortij; multiplicatio verò ma-
ior delictorum huic compensationi minimè
obstat. Monuerim, ad hanc mutuam delicto-
rum compensationem faciendam nihil referre
vnum coniugum prius lapsum esse in delictum,
quam alterum. Quia iura solum ponderant
utrumque coniugem simili crimine iam infi-
ci, & neutrum matrimonij fidem illam ser-
uasse, non habita ratione prioritatis seu poste-
rioritatis delicti.

DVBIVM LXXX.

An coniux, qui plura adulteria parauit,
possit diuertere ab alio, qui vnum solum-
modo commisit?

Potest gerere diuortium. Quia tunc solum
cententur crimina paria esse in ordine ad
compensationem, quando paritas huiusmodi
adest in quantitate. Sic Hostiens. c. fin. n. 4. de
adul. Ioan. Andr. n. 1. Anton. n. 5. Cardin. statim
in principio.

Minimè potest diuortium gerere. Quia cum
uterque fidem matrimonij violauerit, delicta
paria ad compensationem cententur. Iura tñ.
enim fractionis fidei non autem numeri, aut
grauitatis rationem habent. Ità Sotus in 4.
dist. 16. q. 1. vni. art. 1. Angel. part. 1. de matr.
q. 9. de diuor. a. 3. dist. 2. c. 1. Sanch. l. 10. d. 6. n. 8.
Coninch d. 35. n. 11. Ochag. q. 5. num. 3. Filliuc.
tr. 10. p. 1. v. 175. Hurtad. d. 11. dist. 3. Basili. l. 9.
c. 17. n. 4. Villalob. tr. 15. dist. 1. n. 8.

Profecto minimè obstat adulterij mutui co-
mpensationi, si alter coniux plurima adulteria
alter autem vnum solum admitterit. Uterque
enim fidem matrimonij violauit. Vnde merito
Anan. c. penult. n. 6. de adul. primæ sententiæ
paritatem in quantitate, ac qualitate delicti
requerentes, reprobant.

DVBIVM LXXXI.

An peccet mortaliter coniux occulte adulter
diuortium petens ab altero adultero publice.

Quamuis adulterium alterius coniugis sit
occultum, folique Deo cognitum, alte-
rius vero publicum, nequit adulter occultus
diuortium petere: sed tenetur publicum alte-
rius coniugis adulterium compensare. Quia in
foro conscientiz occulto non desideratur proba-
tio per testes, sed sola veritatis cognitio.
Quare nil interest, an fornicatio secreta sit,
necne, quando ipsi coniugi cõstat, se fornicatū
fuisse. Præterea, vxori adulteræ publicæ, cuius
vir occultum adulterium parauit, non deficit
ius excipiendi, ut crimen suum alterius crimi-
ne tollat: sed sola deficit probatio. Propter de-
fectum verò probationis, & si in foro conten-
tioso à causa cadat, non tamen in foro con-
scientiz. Sicut qui se veras alienum contra-
xit, licet creditor probare nequeat, re vera est
debitor, nec poterit simile debitum sibi recu-
perare, sed compensare tenebitur. Hoc com-
mune apud Doctores. Quærim igitur, num
adulter occultus petens diuortium à publicæ
adultero coniuge lethaliter delinquat, an so-
lum venialiter?

Non delinquit lethaliter, sed venialiter so-
lūmodo. Quia cum coniux publicæ delinquens
sedius matrimonij fidem derupit videtur
aliquid ius occultè delinquenti exhiberi, ut
non tam grauius peccet petendo diuortium.
Sic Henric. l. 11. c. 17. n. 3. qui lit. K. pro se D.
Thomam, Sotum, Syluestrum, Nauarrum, &
alios, eo quod solummodo dicant, peccare.

Lethali

258 ^{Non delin-}
^{quid scilicet}
^{conuulter}
Lethaliter proculdubio delinquit. Quia
com res grauissima sit diuortium celebrare, si
occultus adulter iure dimittendi caret, vt Do-
ctores profitentur, non potest esse solum ve-
nialis culpa tunc dimittere, diuortium cele-
brando. Ita Abulen. & Castro, quos affert, & se-
quitur Sanchez libr. 10. num. 9. Leand. & alij
apud ipsum tractat. 9. dub. 26. questio-
ne 18.

259 ^{Reuerentem}
^{officiu.}
Idem affirmo. Quia licet iuxta Caietan.
(quem sequitur Sanchez l. 1. d. 68. n. 4) conce-
ditur coniugi occulte adultero, vt non prius se
iure exigendi debitor, donec ab innocente
coniuget illius adulterij conscio, eo iure priue-
tur: non tamen ipsi conceditur, vt possit diuer-
tere a coniuge similiter adultero eius adulterij
ighato. Quoniam ius diuertendi soli coniugi,
qui non est infestus simili adulterio est per-
missum. Nec obstat, illud adulterium esse oc-
cultum, & coniugi publice adulteræ igno-
rum. Quia in foro conscientie sola rei veritas
inspicitur.

DVBIVM LXXXII.

An fiat compensatio adulterij vnius coniugis
cum adulterio alterius iam condonato,
a coniuge postorius adul-
terante?

160 ^{Ita compen-}
^{satio.}
Licet prius adulterium coniugis sit condo-
natum ab altero coniuge innocente, si post
condemnationem innocens in adulterium ca-
dat, datur tamen huius adulterij compensatio
cum adulterio illo prius condonato: neutrique
diuertere licet. Quia quamuis adulterium re-
missum nequeat in iudicium deduci ad effe-
ctum accusationis, potest tamen ad effectum
exciipiendi contra accusantem ad diuortium.
Quadam enim consequi possumus excipien-
do, que agendo non possumus. Sic Hugo,
quem refert, ac sequitur Turres. qd. cap. 1. 32.
questio. 6. numer. 4. Archid. iac. iij. Bellamer. nu-
mer. 2. Gregor. Lopez lib. 8. q. 1. E. s. mis. iij. 2.
part. 4.

Non datur compensatio, nec competit con-
iugi postorius adulteranti exceptio illius adul-
terij, quod iam condonauit: sed potest prior
coniux celebrare diuortium. Quia remittenti-
bus actiones suas, non est dandus regressus. Ita
Gloss. ad illud cap. 1. sine. Astens. part. 2. sup. l. 8.
titul. 3. articul. 3. Sanchez lib. 10. dub. 6. num. 7.
Fauet Sotus in 4. dist. 36. quæstio. art. 2. Leander
tenet tract. 9. d. 26. qu. 19.

261 ^{Cam his epi-}
^{scopis.}
Certe reconciliatio, seu condonatio illa con-
tractum matrimonij ad suum pristinum reuo-
cat statum, ac si nulla esset vsque tunc for-
nicatio admitta: in quo euentu poterit prior
coniux reconciliatus a coniuge postmo-
dum adulterij reo iuste diuertere,
(vt optime Sotus vbi sup.)
ac si omnino inno-
cens existeret.
* *

DVBIVM LXXXIII.

An quando coniux vtrique adulterij crimine est
reus, si alter emendatur, altero in adul-
terio persistente: possit emendatus di-
uortium pretendere?

262 ^{Nimis sup-}
^{pono.}
Tanquam notum apud omnes suppono, si
ambo coniuges in adulterium lapsi, ad
pristinam redierint amicitiam, eaque reconci-
liatione facta alter adulterio iterum macule-
tur: posse alterum noui adulterij ratione ab eo
diuertere. Quia reconciliatio illa matrimo-
nium ad suum antiquum vigorem restituit, ac
si nullum esset vsque tunc adulterium admis-
sum. Vnde fit, vt coniux postea delinquens reus
diuortij fiat. Questioni autem do, num quan-
do vtroque coniuge fornicante, reconciliatio
minime præcessit, sed alterius coniugis emen-
datio, altero in adulterio persistente, possit
coniux emendatus ab alio diuertere?

263 ^{Minime pos-}
^{sest.}
Minime potest. Quia ad diuortium cele-
brandum, impediendamque mutui delicti com-
pensationem, nil iuvat alterius coniugis emen-
datio, que solum Deum reconciliat, nec abolet
iniuriam per adulterium matrimonio irroga-
tam. Quare integrum est coniugi impotenten-
ti illud adulterium opponere, dum id minime
condonauit, reconciliatio facta. Sic Petr. de
Ledel. quæst. 61. articul. 1. dub. 2. Ledel. 2. part. 4.
questio. 64. arti. 1. Basil lib. 9. cap. 17. Texeda
tom. 2. lib. 4. tractat. 1. controu. 13. nu. 65. Hurtad.
d. 11. dist. 3. Leander tractat. 9. dubio 26.
questio. 21.

264 ^{Potest emen-}
^{dati.}
Potest quidem coniux emendatus diuertere
ab altero incorrigibili, & in adulterio persi-
stente. Quia iam non censetur paria delicta,
vt compensatio impediatur. Quandoquidem
vnum est emendatum, alterum perseverat. Ita
Paludan. in 4. dist. 35. questio. 1. articul. 1. nume-
ro 12. D. Antonin. 3. part. titul. 1. capit. 21.
Paragraph. 6. Syluest. verb. Diuortium, qu. 9.
casu 7. Sotus dist. 36. questio. art. 1. Rodrig. tom. 1.
cap. 13. casu 14.

265 ^{Auctoritas sen-}
^{tentia.}
Ego quidem (probabilius, vt reor) assero, pos-
se coniugem emendatum, si admonitus coniux
alter in adulterio persistat, diuortium celebra-
re. Quia monitio illa, & interpellatio, que
adulter emendatus a dultero pertinacem mo-
net, vt corrigatur, simulque habent, vim ha-
bet reconciliations. Sic enim interpellans, &
monens reconciliacionem offert alteri, & sua
ex parte illum sibi reconciliat: & nil refert, vi-
detur, si alius acceptare nolit, tenetur enim
admittere. Quare si post labatur in adulte-
rium, vltima mora nocere debet, ac perin-
de censetur, quasi post reconciliacionem fa-
ctam, pertraheret adulterium: in quo casu supra
vidimus licitum esse diuortium. Mecum Nauar.
lib. 4. Consil. titul. de diuor. cons. 3. Henriquez lib.
12. cap. 5. sine. Diana pari. 9. tractat. 8. resoluit. 39.
Villalob. tractat. 15. dist. 2. num. 2. Sanch. l. 10.
dub. 7. num. 4.

DV BIVM LXXXIV.

An liceat marito uxorem, & adulterum in adulterio deprehensos propria auctoritate interficere, ut leges illi permittunt?

²⁶⁶ **L**icet quidem in foro conscientiae uti virum concedit legem permissentis adulteros dem, ex in. in crimine reptos propria auctoritate interficere, dummodo non vindictae liuore, sed iustitiae zelo perimat. Quia legis civilis auctoritate id praestat: leges autem in foro conscientiae seruandas esse, nemo dubitat. Et quia ut culpa caret sciens, nec potens prohibere: ita illa non vacat potens prohibere magnum damnum, si id permittat: argumento ducto à contrario sensu ex leg. *Culpa caret, & leg. Nullum crimen, Digest. de regulis iuris*. Si ergo leges illae solum permittant impunè occidere uxorem, & non concedant tanquam licitum in poenam delicti, iniquae sunt, tanquam permittentes id, quod poterant, ac tenebantur interdiceret. Sic Castil. lib. 82. *Tauri, numer. 6*. Anton. Gomez ibi, num. 52. Minchaga in controu. vsu frequent. lib. 1. cap. 6. numer. 2. Iul. Clar. lib. 5. recept. §. *Homicidium*. Azebe. l. 8. recopil. tit. lib. 1. numer. 21. Et Sà verb. *Homicidium*, num. 15 refert, aliquos hoc tenere, & videtur sentire, esse probabile, dum oppositum melius appellat.

²⁶⁷ **Minimè** licet. Quia leges solum permittunt, impunè occidere adulteros in delicto reptos parcens vehementissimo dolori, quo concitatus vir iniuriam sibi irrogatam adulterorum interfecione vindicat. At leges permittentes aliquid impunè fieri, minimè à culpa excusant, ut latissimè, multis exemplis adductis, confirmat Tiraquell. lib. 9. *comm. numer. 1*. Ita Dinius Thomas in 4. dist. 37. *question. 2. artic. 1*. Bonavent. ibi, *artic. 2. question. 1*. Durand. *question. 2. artic. 1. numer. 5*. Richard. *art. 2. question. 1*. Paludan. *question. 2. artic. 1. num. 5*. Maior. *question. 2. §. ultim. Abul. part. 5. qu. 113*. Victor. D. Antonin. Metina. Ouandus. Viguier. Veracruiz, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez libr. 10. dub. 8. num. 39. ex Iurisperitis plurimos afferens.

²⁶⁸ **Hoc** mihi indubitatum, Quia iniustum est, parte non audita, generalem facultatem reum occidendi concedere: Ergo leges, quae id concedere videntur, potius permittunt, impunè id fieri, quam facultatem id gerendi concedant: ac ideo maritus illarum auctoritate adulteros in delicto comprehensos interimens, homicidij culpa minimè vacabit. Hinc deduco, virum, qui priuata auctoritate adulteros in scelere reptos enecat, teneri damna restituere instar aliorum homicidarum. Quia delinquit peccato homicidij, & subinde contra iustitiam.

* *

DV BIVM LXXXV.

An si maritus sit Iudex, liceat adulteram uxorem in scelere comprehensam, interficere?

Licet planè. Quia Iudex reos mortis interficere potest: talis autem est adultera coniux. ²⁶⁹ *Licet pla. Sic Paludan. in 4. dist. 35. question. 2. artic. 1. ne. concl. 3. num. 10*. Fauser D. Thom. in 4. dist. 37. *question. 2. artic. 1. ad 1*. ait enim, ideo virum tunc interficientem peccare, quia Iudex non est: Ergo si Iudex sit, ex mente Doctoris Angelici, non delinquet.

²⁷⁰ Id minimè licet. Quia Iudicis est reos punire, non vtumque; sed parte audita, sententiaque lata. Ita Sanchez libro 10. dubio 8. numero 40.

Hanc sententiam vnicè tenendam existimo, ²⁷¹ credens D. Thomam oppositum sensisse. Nam *Hoc vnicè dixit, non licere viro interficere uxorem, quia tenendam non est eius Iudex*. Supple. & esto esset Iudex, non interficit, vt Iudex, sed vt persona priuata. Quia non procedit causa cognita. Profectò, nec Paludanus contrarium absolute asseruit. Ait enim id fortè esse licitum.

DV BIVM LXXXVI.

An licitum sit viro adultero in foro conscientiae, uxorem adulteram criminaliter accusare, ut capite damnetur?

Non est licitum. Quia paria delicta coniugum mutua compensatione abolerentur, ²⁷² *Licitum est cap. penultim. de adulter. & leg. Viro atque uxore est. 40. Digest. soluto matrimonio*. Et quia nil iniquius, quam virum eodem vitio laborantem adulteram coniugem de eodem crimine accusare. Praeterea quia lib. 6. tit. 9. part. 4. & lib. 9. tit. 19. part. 7. expresse deciditur, virum accusantem adulterium vxoris per exceptionem similis adulterij repelli. Sic Palac. in 4. dist. 37. d. vnic. Gutier. 97. *practica lib. 2. question. 1. num. 23*. Manu. tom. 1. sum. cap. 206. numer. 9. Vega tom. 1. sum. cap. 127. casu 3. Henriquez libr. 11. cap. 17. num. 3.

²⁷³ **Licitum** est viro quantumvis adulteris cooperato, criminaliter accusare uxorem adulteram, & aduersus eam poenam legis, sententia Iudicis praecedente, exequi. Quia idem seruandum est in vtroque foro, quando forum externum non innititur falsae praesumptioni: (vt docet Sanchez libr. 1. dub. 5. numer. 20.) sed in foro externo admittitur accusatio adulterij vxoris ad poenam criminalem, repulsa exceptione similis adulterij viri, vt ipse probat in praesenti *quest. libr. 10. dub. 8. numer. 33*. & 34. Ergo & in foro conscientiae id licebit. Ita Petr. de Ledes. *question. 62. artic. 1. dubio 3*. Barthol. à Ledes. *dubio 68*. Henriquez libro 11. capite 17. num. 3. Sanchez libr. 10. dub. 8. numer. 46. & alij apud ipsum.

²⁷⁴ Hanc sententiam tenendam existimo. Quia ideo

Seccio II. Dubia, De Diuortio. 177

ideo vir adulter nequit coniugem adulteram de adulterio accusare, quoad diuortium, quia adulteria hæc quoad hanc accusationem civilem mutua compensatione abolerentur, id ita luce disponente, (vti superius vidimus.) At quoad accusationem criminalem contrarium disponitur: datur enim viro, vxorem adulteram accusare posse, non tamen e contra: nec fit vtriusque adulterij compensatio: ergo licet tum ea viro adultero criminaliter vxorem adulteram accusare. Nec oportet addere limitationem, quam Henriquez citatus adhibet, nempe si vir corrigatur, vxor autem in adulterio perseveret. Quia licet vir non corrigatur, nequaquam datur compensatio delicti vtriusque quoad hanc criminalem accusationem, vt doctissime probat Sanch. citat. num. 36.

DVBIVM LXXXVII.

An cum lata diuortij sententia, contingit, innocentem in adulterium labi: compensentur mutuo delicta compellendus sit ad coniugem adulterij causa dimissam redire?

¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

officio cogens, vt incontinentia excludatur periculo.

Mutuo delicta compensantur, vnde compellendus est innocens post latam sententiam adulterij reus coniugem dimissum sibi reconciliare. Quia sic expresse colligitur ex cap. Ex litteris, de diuor. Et quia præfata adulteriorum crimina possunt mutuo compensari: Ergo ad id coniuges tenentur. Consequentia patet, nam compensatio adulteriorum ex iure diuino, ac naturali nascitur, ideoque nullatenus potest per Iudicis sententiam auferri. Antecedens probatur nam coniux innocens etiam post latam diuortij sententiam tenetur, alteri coniugi ob adulterium dimisso fidem seruare; vnde etiam post diuortium adulter est, & contra iustitiam delinquit. Ergo illata ab eo iniuria coniugi dimisso debet cum iniuria ipsi innocenti à dimisso facta compensari. Ita D. Bonaventura in 4. dist. 15. articulo. quic. question. 5. D. Antonin. 3. part. titulo. 1. cap. 2. §. 6. Petr. Soto test. 1. 2. de matrimonio. Palac. Angl. Canedo; & alij vsque ad triginta, quos refert, ac sequitur Sanchez citatus, numer. 17. Palaus tom. 5. dub. 3. punct. 6. §. 6. numer. 11. Præposit. in 3. part. qu. 5. dub. 1. 2. numer. 10. Pérez de matrimonio. dubio 56. section. 3. numer. 5. Diana part. 3. tract. 8. res. 39. Villalob. tractat. 5. diff. 5. numer. 3. Coninch dist. 35. dubio 2. numero 11. Hurtad. dist. 11. diff. 3. numero 11. Ochag tractat. ultim. de matrim. q. 5. numer. 11.

Existimo, secundam sententiam longè esse probabiliorē. Quia diuortij sententia respicit statum præsentem, iuxta quem fuit lata: nec tollitur res compensationis, si innocens notens fiat. Nil enim refert, quod sententia Iudicis transferat in rem iudicatam: nam etiam post illam adulterando innocens infert iniuriam coniugi dimisso. Certè diuortij sententia retractanda non est casu, quod res in eodem statu permaneant, secus autem si mutantur. Imò crediderim proferri sub conditione, nimirum si innocens continens fuerit, aut quandiu innocens talis existat; quia hanc conditionem contractus coniugalis exigit.

DVBIVM LXXXVIII.

An coniugi, qui ante diuortij sententiam in adulterium labitur, liceat Religionem profiteri, vel Sacros Ordines suscipere?

²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ <

autem ipse postmodum fornicatur, ius quidem non reddendi amittit, sed non ius vouendi. Sic Paludan. in 4. dist. 35. question. 2. artic. 2. numer. 14. Supplem. Gabriel. ibi. quæst. unic. artic. 2. post 9. concl. Guillelm. relatus ab Abbate cap. Veniens, numer. 7. de conuers. coniugat.

280 *Minimè licet.* Quia eo ipso, quod ante diuortij sententiam adulterium patrauit, delicta compensantur, & matrimonium ad pristinum redit statum, in quo neutri coniugi diuertere gratia transeundi ad alium statum permittitur. Ita Hostiens. cap. Veniens, numer. 7. de conuers. coniugat. Sanchez lib. 10. dub. 9. num. 26. Nauar. lib. 5. consil. tit. de adulter. Basil. libr. 9. cap. 20. numer. 7. Ioan. Andr. ad cap. Veniens, numer. 5. Abbas num. 7. Anchar. num. 6. Card. question. 5.

281 *Idem affirmat.* Ob prefatam rationem certum existimo minimè licere huiusmodi coniungi Religionem inire, aut Sacrum suscipere Ordinem: & si secus gesserit, posse reuocari ab altero dimisso coniuge: imò & ipse reconciliari sibi adulterum coniugem tenebitur, & è monasterio egredi, si sine scandalo queat.

DVBIVM LXXXIX.

An coniugi, qui post diuortij sententiam in adulterium prolabitur, liceat Religionem profiteri, vel ad Sacros conficere Ordines?

282 *Licet quid.* Licet quidem. Quia coniux dimissus post latam sententiam omni iure ad repetendum coniugem dimissum destitutus est. Sic Sotus in 4. dist. 36. quæst. unic. artic. 6. ad 3. Henricus lib. 11. capit. 17. numer. 9. Reginald. lib. 31. numer. 330 Bonacin. quæstion. 4. de matrimon. puncto 5. numero 19. Filiuc. tractat. 10. part. 1. numer. 377.

283 *Non licet.* Minimè licet. Quia cum factus fuerit nocens nondum mutato statu amisit ius diuertendi ab altero coniuge dimisso. Ita Coninch dub. 35. numer. 14. Hurtad. dub. 11. diff. 3. numer. 11. Villalob. tractat. 15. diff. 5. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resol. 257. Præposit. in 3. part. q. 5. dub. 12. num. 101. & alij.

284 *Eiusdem summentia.* Existimo, esse compensationi locum etiam post latam sententiam, & postquam transit in rem iudicatam. Quia sententia diuortij statum præsentem respicit, in qua quem lata est: nec tollit ius reo compensationis, si innocens nocens efficiatur: unde tenetur sibi dimissum reconciliare coniugem.

DVBIVM XC.

An si post diuortium celebratum coniux innocens iam professus, vel Sacris initiatus perpetrat adulterium: teneatur egredi è monasterio, & ad coniugem, ob adulterium, dimissum redire?

285 *Teneatur redire, ad coniugem dimissum.* Tenetur ad coniugem redire. Quia colligitur expressè ex Cap. Ex literis, de diuort.

Fit enim ex delicto coniugis professus, aut Sacris initiatus cum delicto coniugis dimissus compensatio. Sic nonnulli Iuristæ apud Quand. in 4. dist. qu. unic. propos. 15.

286 *Non tenetur.* Minimè tenetur, imò nec potest ad coniugem dimissum redire. Quia ius monasterio acquisitum non perditur ob monachi delictum: & ille coniux dum innocens erat, ob adulterium alterius coniugis notorium potuit Religionem ingredi, siue præcesserit sententia diuortij sine non. Nam cum ob adulterium notorium, non præcedenti diuortij sententia, liceat coniugi diuertere, & statum mutare: eo professio iam in Religione, ius est monasterio acquisitum: quare per sequentem fornicationem ius illud acquisitum nequit auferri. Ita Sanchez lib. 10. dub. 9. numer. 34. Basil. libr. 9. cap. 20. numer. 7. Gregor. Lopez libr. 8. verb. Efe mismo, tit. 2. part. 4. Paludan. in 4. dist. 35. quæst. 2. artic. 1. num. 14. Quand. citatus, & alij apud Sancium.

287 *Secundum sententiam.* Crediderim haud loqui illos Iurisperitos, quando iam professus fornicatione fuerit maculatus. Quare prima sententia, ut improbabili omnino reiecta, secundam vnicè amplector, adducens, idem dicendum esse de vito, qui dimissa uxore ob notorium fornicationem ad Ordines Sacros est promotus: si enim eo statu assumpto, fornicetur, non est ad uxorem reuocandus. Quia iam status est mutatus, & ius acquisitum est illi illi immutabili, cui per sequentem fornicationem præiudicari nequit: & tunc solum fit delictorum compensatio, quando res in eodem statu permanent. Attamen si sententia diuortij non præcesserit, & dum fornicatur, est notitius, vel in minoribus Ordinibus solum constitutus, aut solo simplici voto castitatis ligatus: crediderim, eum teneri ad uxorem redire. Nam cum status hic non sit immutabilis, nec omnino perfectus, non potuit uxori præiudicare, quæ ius habet, ut delicta compensentur, quoties ante diuortij sententiam contigerit, virum in adulterium simile labi: at si voto simplici castitatis illigatus sit, debitum petere non poterit.

DVBIVM XCI.

An post latam diuortij sententiam coniux innocens possit adulterium etiam inuitum sibi reconciliare: & adulter teneatur ad id?

288 *Non potest.* Potest ne (re integra ex parte utriusque coniugis, quia nemo statum mutauit, votòve castitatis se adstrinxit) innocens adulterum sibi semper reconciliare: teneturque adulter id admittere? Non potest quidem innocens coniux id gerere, nec adulter admittere tenetur. Quia sententia diuortij cum matrimonio omnino separat, manente solo vinculo: verumque coniugem æquè absoluit ab obligatione cohabitandi, ac reddendi debitum: alias claudicaret, nec seruaret iustitiæ æqualitatem: Ergo sicut innocens non tenetur admittere adulterum penitentem reconciliationem, ita è contra innocens poterit inuitum cogere, nec ipse admittere tenebitur.

habetur. Sic Hugo relatus à Gloss. cap. Ex literis, verb. Redire de diuortio. Monaldi. sum. tit. de diuortio. ratione fornicat. Tabie. ver. Maritimum 4. quæst. 5. numer. 6. Sotus in 4. dist. 36. quæst. vnic. art. 5. ad 3. Nauar. libr. 3. consil. tit. de regular. consil. 8. num. 1. Petr. de Ledef. quæst. 62. art. 6. ait esse probabile.

superius teneri coniugem reddere debitum alteri facile petenti contra castitatis votum. Etiam id assertum si innocens solis minoribus ordinibus sit initiatus. Quia nondum habet statum immutabilem.

DVBIUM XCII.

An liceat, coniugi adultero post latam diuortij sententiam professionem emittere; aut ad Sacros Ordines, inuito coniuge innocenti, ascendere?

Certum est, ante latam diuortij sententiam id minimè ei licere. Quia innocens quando non mutat statum, ius habet ad reuocandum coniugem nocentem: Ergo hic nequit quicquam contra ius alterius præstare: vnde si mutauit statum poterit ab innocente reuocari. Requirerim autem, nùm id gerere ei liceat post latam diuortij sententiam?

Licet quidem. Quia sententia illa non solum innocentem, sed etiam adulterum ipsum à coniugalis seruitutis eximit obligatione, quæ sola obstaculo est, ne coniuges statum possint immutare. Vnde in scio, hinc inuito innocenti, potest nocens professionem emittere, vel Sacris Ordinibus initiari. Sic. Nauar. libr. 4. consil. tit. de diuortio. consil. 1. numer. 1. Hugo relatus à Gloss. cap. Ex literis, verb. redire de diuortio. Sotus in 4. dist. 36. quæst. vnic. articulo 5. ad 3. Barthol. à Ledef. de matrimon. dnb. 64. post 3. concl. & alij.

Minimè licet coniugi adultero ad Religionem, vel ad Sacros Ordines, inuito innocenti etiam post latam diuortij sententiam; quod si ingrediatur, potest post professionem reuocari. Quia cum teneatur adulter reconciliari innocenti id petenti. si eo volente reconciliationis operam dare, renuat adulter, & ipso inuito, profiteatur; non potest ea professio iuri coniugis innocentis præiudicare. Ita Sanchez lib. 10. dnb. 10. num. 1. Basili. lib. 9. cap. 19. nu. 4. Ochaga tract. vltim. quæst. 7. num. 8. Syluest. verb. Diuortium quæst. 10. Palac. in 4. dist. 35. d. vnic. Grass. p. 1. d. vnic. l. 1. cap. 84. num. 14. & alij.

Probabilius hoc iudico. Quia non valet professio contra ius coniugis innocentis. Addiderim verò, valde adulterum statum mutare post diuortij sententiam, si id sciat innocens, nec contradicat, cum possit. Quia satis videtur data licentia. At si, lata diuortij sententia, innocens monitus nolit adulterum sibi reconciliare, potest adulter mutare statum proficendo: & semel iam professus reuocari non poterit. Quia innocens reconciliationi non conueniens videtur licentiam concedere adultero, vt ad Religionem transeat: & licet reconciliationem denegans Religionis refragetur ingressui esset irrationabilis voluntas. Innocens enim, lata diuortij sententia, non habet ius omnino in adulterum, vt ipsum quasi ligatum habeat, ne possit sibi statum Religionis eligendo, consulere, si ad reconciliationem non admittatur. Solum namque habet ius reconciliandi, & reuocandi eum ad pristinum matrimonij usum.

DVBIUM

DVBIUM XCII.

An si coniux, innocens votum simplex castitatis solummodo emisit, possit sibi adulterum coniugem reconciliare?

Certe si coniux innocens statum mutauit factus professus, vel sacris Initiatus: ei integrum non est adulterum sibi reconciliare coniugem iam dimissum. Quia iam assumptis statum immutabilem, à quo nequit resilire. Quæsierim verò an saltem si coniux innocens votum simplex castitatis solummodo emisit, valeat coniugem adulterum sibi reconciliare?

Minimè potest. Quia Deo sese voto litans omne à se ius matrimonij abdicauit. Sic Palac. dist. 35. d. vnic.

Potest omnino. Quia licet delinquat contra votum, si reconciliet sibi adulterum: at adulter nulla se exceptione tueri valet, ne ad innocentem petentem redeat. Votum enim simplex non priuat coniugem volentem iure iustitiæ, quod habet in coniugis corpus. Ita Sanch. l. 10. d. 10. num. 6. Basili. lib. 9. cap. 19. num. 2. & omnes communiter.

Hoc certum mihi. Et eadem ratione censui

OBAR
MOR
III. IV
IV

DVBIVM XCIII.

An possit saltem, adulter post latam diuortij sententiam, ignorante, ac inconsulto innocente, Religionem profiteri, initiari sacris, aut votum simplex castitatis emittere?

299
Potest planè.

Potest quidem, sicque professus nequit ab innocente repeti. Quia innocens persistens vsque ad diuortij sententiam, illique connuens, videtur adultero facultatem profitendi concedere, & quoad hoc suo cedere iuri. Sic Henric. l. 1. cap. 17. num. 6. & l. 1. cap. 5. nu. 10. Paludan. in 4. dist. 35. qu. 2. art. 3. num. 16. Sotus dist. 36. qu. vnic. art. 6. ad 2. Petr. de Ledes. de matrim. qu. 62. art. 6. notab. vnic. circa 1. concl. Ludo. Lop. 1. p. Instrucl. cap. 295. & p. 2. de matr. cap. 7. num. 65.

300
Non potest.

Non potest coniux adulter ad Religionem transire, ignorante, & inconsulto innocente: sed eius licentia desideratur. Quia cum innocens ius habeat cogendi adulterum ad reconciliationem, necessario circa mutationem status adulteri consulendus est, eiusque beneplacitum petendum, ne iuri sibi acquisito præiudicetur. Ita D. Thom. in 4. dist. 35. qu. vnic. art. 6. ad 3. D. Bonavent. art. vnic. qu. 5. ad 2. Barthol. à Ledes. de matrim. dub. 70. Sanchez lib. 10. dub. 10. num. 13. Villalob. tract. 15. diff. 7. num. 6. Bonacin. qu. 4. de matrim. punct. 5. num. 23. Coninch. dub. 35. num. 39. Reginald. lib. 3. numer. 326. Gutier. de matrim. cap. 119. & alij.

301
Hoc mihi videtur.

Probabiliorē hanc puto sententiam. Vnde sine innocentis coniugis licentia haud fas erit adultero ad Religionem transire, sacris initiari, aut votum castitatis emittere. Si verò gesserit, ab innocente reuocari poterit, & votum irritari. Attamen status mutatio facta ab adultero erit valida, si coniux innocens sciens non contradicat, vel si sæpius monitus nolit reconciliari. Cæterum vt adulter de licentia innocentis profiteatur, aut ad Sacros Ordines transeat, votumve castitatis emitat, non erit necessarium, vt innocens etiam Regulare ineat institutum, votove se illiget castitatis: sed absque voto aliquo potest in sæculo manere. Quia textus illi cap. Sanè, cap. Cum sis, cap. Significauit, de conuer. coniug. prohibentes mutationem status alterius coniugis, altero in sæculo manente, saltem absque castitatis voto: loquuntur, vbi matrimonium integrum, & illasum perseverat: secus vbi est diuortium. Quia cum innocens liber sit à iugo debiti coniugalis, potest independentē à mutatione status adulteri, ad Religionem transire, vel Ordines Sacros suscipere. Quod si id non possit ita liberè adulter, prouenit fauore innocentis, nè iure reconciliandi, quod habet, derogetur. Quare renunciantē innocente huic fauori, poterit ita liberè adulter vti innocens, ad Religionem, vel Ordines transire.

DVBIVM XCIV.

An sufficiat, adulterium valde esse notorium, vt innocens valeat ad Religionem transire, vel Sacris Ordinibus initiari?

Certum est, coniungi innocenti liberum esse post diuortij sententiam, (vt vidimus) etiā inuito coniuge adultero, Religionem inire, aut sacris initiari. Quia hoc in casu innocens vtitur iure suo, cum in fauorem ipsius lata fuerit sententia diuortij. Ambigitur autem, num idem gerere valeat, cum non præcesserit sententia, sed adulterium sit valde notorium?

Minimè quidem. Quia adulterium notorium non impedit restitutionem, nec concedit ius, propria autoritate, minimè expectato Ecclesiæ iudicio, diuertendi. Cuius fundamentum Dubio 99. subiiciam. Sic Durand. in 4. dist. 32. quæstion. 2. artic. 1. numer. 5. Abul. ad cap. 19. Mat. quæstion. 75. Veracruz part. 3. specul. artic. 6. probat. 3. secunda conclus. Graff. part. 2. decisio. libr. 1. capit. 12. numer. 66. & alij.

Sufficit omnino. Quia adulterium esse notorium. Satis est, ad licitè diuertendum à coniugis habitatione, impediendamque restitutionem. Cuius fundamentum Dubio citato adhibebo. Ita Sanchez lib. 10. dub. 11. num. 10. Alexand. de Neno ad cap. Ex literis, numer. 20. de diuort. Nanar. libr. 3. consil. tit. de conuers. coniug. cons. 5. Corduba sum. quæstion. 138. Barthol. à Ledes. de matrim. dubio 64. post 3. conclus. & alij.

Ego autem existimo, tunc licere innocenti, ad Religionem transire: adultero inuito, ita vt non possit repeti ab eo, nec ei sit restituendus: quando, vel præcessit sententia diuortij, vel ea non expectata, adulterium ita notorium est, vt possit innocens propria autoritate deferere consortium, & habitationem adulteri absque restitutionis metu. Quando autem hoc contingat, loco indicato planum reddam. Idem dixerim, de facultate concessa innocenti assumendi Ordines Sacros absque restitutionis gerenda periculo. Quia eadem militat ratio.

DVBIVM XCV.

An licitum sit, pro foro interno conscientia coniungi innocenti ad Religionem, Ordinemque Sacrum transire, votumve castitatis simplex emittere, ob adulterium alterius coniugis occultum?

Non est licitum. Quia id non est satis ad celebrandum propria autoritate diuortium. Sic Doctores Dubio 99. referendū. Pro cunctis in præsentī do Basilium libr. 9. cap. 18. sine.

Licitum.

Sección II. Dubia, De Diuortio. 181

307
Licitum est. Quia id est satis ad celebrandum propria auctoritate diuortium. Ita Doctores, quos Dubio citato exhibebo. Nunc pro cunctis sufficiat Sanctius l. i. c. d. i. n. ii.

308
Profecdo quamvis ut impediatur restitutio in foro externo coniugis innocentis professi, aut ad Ordines Sacros promouendi, desideretur vel sententia diuortij, vel adulterium coniugis manentis in saeculo, ita notorium esse, ut possit propria auctoritate dimitti, at ut in foro conscientiae transire liceat ad professionem, Ordinesque, aut ad votum simplex omnimoda castitatis & valida omnino sit professio, & votum: satis est occultum coniugis derelicti adulterij. Quia id satis est, ut in foro conscientiae, seculo scandalo, liceat propria auctoritate celebrare diuortium. Atque ita cessat ius coniugale, & subinde iniuria coniugis derelicti, quae mutationi status coniugis obstat. Unde fit, ut si coniux innocens iam professus, aut Sacro Ordine initiatus, vel simplici castitatis voto adstrictus, Iudice cogente, coniugi derelicto restituatur, eo quod adulterium sit occultum, aut illud probare innocens nequeat: non possit petere, nec reddere debitum. Quia sententia illa innititur falsae praesumptioni, & in foro conscientiae professio & votum omnino valida existerent. Cui sit certus de adulterio alterius coniugis, & consequenter amissionis totius iuris coniugalis. At si solum esset votum simplex castitatis, & semel reconciliaret sibi coniugem derelictum: peccaret quidem contra illud votum reconciliando, eo quod obliget se ad reddendum: at deinceps reddere teneretur, non autem posset petere. Intellexim tamen, licere coniugi innocentem, ad Religionem, aut ordines transire ob occultum alterius coniugis adulterium, si solum attendamus iniuriam, & damnum matrimonij, ac coniugis derelicti. Quia cum sit sufficiens causa diuortij, nulla iniuria irrogatur. Alit aliunde poterit esse culpa, nempe ratione scandalij, aut detrimenti Religionis vel Ordinis Sacri. Quia si repetat coniux derelictus, restituatur coniux professus, aut Sacris initiatus: ex quo detrimentum patietur Religio, & grauem iniuriam professio, & Ordo. Unde hac ratione esset prorsus illicitum moraliter loquendo, nisi diuortij sententia praecederet. Quare existimo, hunc coniugem, qui diuortij sententiam non obtinuit, rogatum a Monacho, aut ab Episcopo promoturo ad Ordines, aut literas dimissorias ad id concessuro, num sit coniugio illigatus teneri fateri veritatem, nec posse abnegare se coniugatum esse.

DVBIVM XCVI.

An vir innocens possit iniuria adultera uxore, eodem iure ad Ordinem Sacrum transire, quoad Religionem valeat?

309
Non potest. Quia vxor cuiuslibet viri in Sacris constituti tenetur post viri mortem ab aliis nuptiis abstinere c. Quia sunt. 28. l. c. 1. de nuptiis. d. 3. ad quod nequit cogi. Et quia non potest vir ad ordines promoueri, nisi vxor in saeculo relicta promittat castitatem c. Coniugam, de conuers. coniug. Et quia cum vir sic initiatus maneat in saeculo, facile potest vxori commisceri, ac pleraque Sacriligia admittere. Ergo in iis casibus, in quibus diximus ei esse integrum proficisci c. Mend. Theol. Moral. Tom. III. l. p. II.

teti, non est ei licitum ad ordines transire ob expressam differentiam rationem. Sic Innocent. c. Veniens, de conuers. coniug. Gutier. l. 1. c. 9. canonice. c. 2. §. a. 1. 3. Graf. p. 1. de c. 1. l. 1. c. 12. n. 64. Hostiens. qd. c. Veniens, n. 8. & 9. Ioan. Andr. n. 4. Anton. n. 4. Et hoc dicit esse tutius Cardin. ibi, in fine. Asten. sumpt. l. 1. §. 1. l. 1. c. 1. §. 9.

Potest quidem. Quia ius coniugale aequè obstat Religionis ingressui, ac Ordinum susceptioni. Cum ergo adultera omni iure coniugali destituatur, aequè licebit viro ipsa iniuria transire ad ordines, ac ad Regulare institutum. Ita Paulus in 4. dist. 17. q. 1. a. 2. n. 10. Victor. de matr. nu. 213. Sotus in 4. dist. 16. q. vni. a. 5. ad 3. Henricus. l. 1. c. 5. n. 10. Nauar. l. 3. consil. tit. de conuers. coniug. consil. 10. n. 1. Sa v. Diuortium, n. 1. Rodrig. tom. 1. sum. c. 230. n. 2. Vega to. 1. c. 89. casu 3. Sanchez lib. 10. cap. 11. num. 16. Basil. lib. 9. cap. 19. num. 5. Hurtad. d. 11. diff. 8.

Eiusdem sum mentis, & eam regulam generalem certam esse reor. Quoties licet viro ad Religionem transire, vxore adultera manente opinioni. in saeculo, ac renitente: licet ei similiter Sacris Ordinibus initiari, nisi aliunde adsit obstaculum ut quia vir esset bigamus, aut alias irregularis.

DVBIVM XCVII.

An liceat innocentem, debitum coniugi adultero denegare ante Iudicis sibi suffragantem sententiam?

312
Non licet. Quia licet coniugi innocentem propria auctoritate, iudicio Ecclesiae minime expectato, debitum adultero coniungi denegare. Quia negare debitum est poena adulterij, ut docet Glossa. c. Porro v. Separari, de diuortio. Ergo inferenda non est nisi per Iudicem. Alias idem coniux innocens esset actor, & Index, sibi quae ius diceret in propria causa contra l. Nullus, 13. cap. de iudicis & l. Vnicam. c. Ne quis in sua causa iudicet. Et quia Lex vniuersalis ad causam particularem non applicatur nisi media Iudicis sententia, cuius est merita causa discutere & accusationem actionis, exceptionesque rei perpendere. Cum ergo lex de diuortio à Christo Domino lata Mat. 19. ob adulterium, sit generalis, omneque adulterium, ac vniuersos coniuges amplectatur, desiderabitur Iudicis sententia, ut huic speciali adulterio commodeur. Sic Hugo relat. à Glossa. c. Finali, v. fornicationis adulter, & Glossa docet esse valde probabile c. 1. v. Patronum 33. q. 1. Innocent. cap. penult. de adulter. & ibi Anchor. n. 4. Turrecr. c. Agathosa super verbo, vxorem 27. q. 2. Suppl. Gabriel. in 4. dist. 35. q. vni. a. 2. concl. 6.

Licet coniugi innocentem certo de alterius adulterio debitum ei denegare, nec ad id consideratur adulterium esse publicum, aut praecedere Ecclesiae sententiam. Quia iure naturae in ipso matrimonij contractu ea est imbibita conditio, ut seruanti fidem fides ferretur, secus eam violanti. Ita D. Tho. in 4. dist. 1. §. quae. vni. art. 3. Bonau. ibi, Sotus dub. 36. q. vni. a. 3. concl. 1. Petr. Soto lect. 12. de matr. Henricus. l. 1. c. 17. n. 1. Sa v. Diuortium, nu. 1. Ochag. q. 7. n. 1. Hurtad. dub. 11. diff. 7. Basil. l. 9. c. 18. num. 6. Rodrig. to. 1. sum. c. 240. n. 4. Sanchez. l. 10. d. 12. n. 5. & alij.

Q

Hanc

OBAR
MOR
III. IV
IV

314 *Hanc sententiam probabiliorē esse reor.*
Hat mibi sen. Quia conditione, quæ in pacto imbibitur, non
sentia longe servata ob vno, alter paciscens est eo ipso li-
est probabilior. ber ab obligatione fidei in pacto præstita, nec
 ad hanc assumptionem aliquid amplius deside-
 ratur, quam certa notitia fidei sibi fractæ. Ergo
 coniux innocens certo sciens, sibi fidē admissio
 adulterio, esse violatam, liber est à debiti red-
 dendi obligatione. Præterea cum debiti abne-
 gatio intra priuatos parietes sit gerenda, & nō
 postulet publicitatem instar expulsionis à pro-
 pria habitatione; non est cur notorium deli-
 ctum, Iudicisve sententiam desideret. Profecto
 alias cogeretur innocens, iniuriam sibi
 ab adultero illatam condonare. Nam reddens
 condonat, vt infra videbimus.

DVBIVM XCVIII.

*An si iudex sub excommunicatione lata
 sententia præcipiat coniugi innocenti cer-
 to scienti adulterium alterius occultum,
 quod nequit probare, vt illi debitum red-
 dat: teneatur obedire?*

315 *Tenetur qui-*
dem. **T**enetur quidem. Quia Ecclesia iuste præ-
 cipit, cum iuxta allegata, & probata illi
 nō constat, alterum coniugem reum esse adul-
 terij. Sic D. Tho. D. Bonau. Durand. Richar.
 Astenf. D. Antonin. Syluest. Tabie. Turrecr.
 relati à Sancio l. 10. d. 12. nu. 6. Armil. v. *Matrimo-*
nium, n. 76. Palud. in 4. dist. 27. d. 3.

316 *Non tenetur.* Licet consultius est, tunc reddere, vt vitetur
 excommunicatio in foro externo ad id mini-
 me tenetur coniux innocens certus de alterius
 adulterio. Quia Ecclesiæ præceptum ex falsa
 præsumptione procedens minimè obligat in cō-
 scientia. Ita Abul. ad c. 19. Mat. q. 7. 2. in solut. ad
 4. Sotus in 4. dist. 36. q. vii. a. 3. Castr. l. 2. de lege
 pen. c. 4. Ledef. 2. p. 4. q. 64. a. 3. Veracr. 3. p. spec.
 a. 5. concl. 4. Petr. de Ledef. qu. 6. 2. art. 3. notab. 2.
 Barth. à Ledef. dub. 67. concl. 3. Vega to. 1. sum. c.
 78. casu 5. Sanch. citat.

317 *Auctoritas ex-*
posita. Existimo, innocentem coniugem ex natura
 rei minimè teneri obedire, nec esse coram Deo
 excommunicatum. Quia sententia illa, & præ-
 ceptum Iudicis falsa præsumptione innituntur
 (vti Doctores secundæ sententiæ affirmant)
 unde non obligant in foro conscientie, in
 quo veritas innocenti constat. At posse teneri
 scandali vitandi ratione. Idemque si breui pos-
 sit adulterium probare, cum tunc non magnū
 indē scandalum oriatur non tenebitur redde-
 re: secus si longa mora sit necessaria. Quia tūc
 merito graue scandalum orietur: eo vel maxi-
 mē, quod infor descens in excommunicatione
 per annum, tanquam suspectus de hæresi sit
 habendus. Tridentino ses. 25. c. 3. de reform. at-
 testante. Vnde cum obligatio hæc reddendi de-
 bitum minimè confurgat ex Iudicis præcepto,
 sed obligatione vitandi scandalum, iuxta scan-
 dalum ex negatione exortum, temporis
 breuitas, vel diuturnitas, quæ ad probandū
 adulterium desiderantur, sunt expendenda. Por-
 ro si coniux innocens in loca aufugeret remo-
 tiora, vbi scandalum omnino cessaret, minimè
 reddere teneretur.

DVBIVM XCIX.

*An coniux innocens possit licite, propria
 auctoritate ab adultero diuertere ob
 adulterium publicè notorium, ita vt
 adulter restitutionem minime petere
 valeat?*

Non potest esse licita separatio hæc sine
 Iudicis sententia. Quia separatio habita-
 tionis pena publica, ac proinde publicum
 Ecclesiæ iudicium requirit. Esto, ex natura rei
 liceret propria auctoritate diuertere: ac Ec-
 clesia iuste id interdiceret potuit, vt interdixit
 e. Porro, de diuort. Nam cum Ecclesia consen-
 tiente initum sit matrimonium, æquum est, vt
 eius dissolutio siue quoad vinculum, quando
 inualidum reperitur: siue quoad habitationem
 per diuortij, eiusdem Ecclesiæ auctoritate fiat.
 Sic D. Tho. in 4. dist. 35. q. vii. a. 3. vbi D. Bonau.
 Durand. Supplem. Gabr. Richar. Comit. l. 1.
 respons. moral. q. 14. Bellarm. l. 1. de matr. cap. 14.

Licita est coniugis innocentis ab adultero
 propria auctoritate separatio quando adul-
 terij est notoriū. Quia cōsignificat, de diuort. cō-
 iugij dimissio ob adulterium denegatur restituc-
 tio. Ergo licite potuit adulter notorius dimitti
 alias ad pristinam matrimonij plenam posses-
 sionem restituendus esset. Ita Rosel. v. *Diuor-*
tium, n. 12. Angel. v. *Matrimonij*, a. n. 76. Tribor-
 go sum. confel. l. 4. tit. 22. q. 7. Brunel. de sponsal.
 concl. 30. declarat. 7. n. 11. Nauar. l. 3. consil. tit. de
 conuers. coniug. consil. 5. Victor. sum. de matrim. n.
 290. Cordus. sum. q. 38. Henriq. l. 1. c. 17. n. 2.

Profecto vt liceat coniugi innocenti expel-
 lere adulterū ab habitatione propria auctori-
 tate, non expectata Ecclesiæ sententia, ita
 vt in foro externo non competat adultero re-
 stitutionis beneficium: desideratur, adul-
 terium sic esse notorium, vt nulla prorsus
 tergiversatione valeat celari. Quia cum cōiux
 adulter sit in possessione pacifica, vt illa coni-
 ugis innocentis propria auctoritate spoliatur, si-
 biq; hæc publica quasi pena abique Iudicis
 sententia inferatur, nec statim competat sibi
 restitutio: æquū est, vt ita notoriū sit adulterij,
 quod spoliandi causā præbet, vt oculis pateat.
 Certè tunc dicetur adulterij publicè, vel perse-
 notum, quando Iudici, & alijs notum est; aut,
 quando adulter, id est professus in iudicio, etiā
 ciuilibus aut quando adulter publicè cum adul-
 tera commoratur; aut quando est notorium facti
 permanentis, vt si extet filij notoriè ex adul-
 terio habiti. Lege Sancium l. 10. d. 12. num. 13.
 plures pro hac sententia referentem. Queis
 addo Hurtadum d. 1. diff. 6. Bonac. q. 4. p. m. c.
 n. 10. Laym. tr. 10 p. 3. c. 3. n. 8. & 9. Coninch dub.
 35. dub. 1. n. 2. Villalob. tr. 15 diff. 3. n. 3.

DVBIVM C.

*An liceat, innocenti coniugi propria auctoritate
 ab adultero diuertere ob adulterium occultum,
 haud expectato Ecclesiæ iudicio?*

Minime potest etiā secreto cōiux innocens
 aut eicere e domo secum, aut fugere N. n. luer.
 partes

DVBIVM CI.

An vir teneatur, uxorem in adulterio persistentem dimittere ex præcepto speciali.

Teneatur sub mortali vir uxore in adulterio persistentem dimittere. Quia non diuerteris ab ea, videtur multis nominibus criminis esse reus. Primum violans Ecclesie præceptum eam iubentis dimissionem. *cap. si vir, de adult. ibi: Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit penitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa reus erit, & eius criminis particeps.* Secundum quia scandali maximam exhibet ansam: omnes enim merito suspicabuntur ipsum virum criminis vxoris conscium ipsi conuiuere, patrocinarique, ac esse lenonem: consentire enim videtur erranti, qui ad reseranda, quæ corrigi debent, non occurrat. *Conferre 83. dist. 3.* Tertio, quia periculo exponitur, ut proles sit incerta, & illegitimi hæredes illi supponantur: quod est contra bonum Sacramenti, & in graue damnum legitimi cedit hæredis. Sic D. Tho. in 4. dist. 15. q. vni. a. 2. Bonau ibi, a. vni. q. 2. Richard a. 1. q. 2. & alij, quam plures, quos citat Sanch. l. 1. o. d. 13. num. 4.

Non tenetur sub mortali vir uxorem persistentem in adulterio deferere si solam adulterij attendamus rationem. Quia diuortium est poena adulterij: ac proinde vir innocens eam subite poenam minimè tenebitur. Adde, diuortium esse inductum in innocentis fauorem, & adulterij supplicium ob iniuriam innocentis illatam, atque adeo proprium viri est, posse diuertere: Ergo potest suo iuri cedere, ac condonare iniuriam. Ita Sanch. citat. n. 6. afferens euminem de hac conclusione dubitare.

Equidem nullum extare præceptum diuertendi ab uxore adultera pertinaci, & quantumcumque publica, existimo. Quia Cap. 5. & 19. Mat. vbi Christus Dominus explicuit, diuortium esse licitum, ratione adulterij, id non præcepit, sed tanquam licitum permisit. Attamen ex duplici capite potest ortum habere obligatio viri circa adulteræ vxoris dimissionem. Aut ex præcepto scandali vitandi: ut quando renitens, eam daret ansam suspicandi, suo consensu adulterium admitti; aut ex præcepto correctionis fraternæ: eo quod vir tanquam caput omni modo sibi possibili corrigere uxorem teneatur. Quare vbi spes est, fore, ut ab ea diuertendo respiciat, videtur ad id teneri. Vnde omnes Doctores ad adulterum ex his duobus præceptis, (non ad directum, & speciale dimittendæ vxoris adulteræ pertinaci,) vel ad vtrumque referunt obligationem hanc, & inde eam deducunt.

DVBIVM CII.

An vir teneatur, uxorem adulteram iure dimissam (si en eadetur) ad suam præstam amicitiam reuocare.

Teneatur planè. Quia per Caput Ex literis de diuortio, compellendus est vir ad uxorem adulteram respicientem admittendam, ut ipse incontinentiam vitet, per cap. si vir, de adulter. vbi dicitur, virum debere sibi reconciliari.

partes longinquas: sed cohabitare debet quo usque Ecclesia de adulterio iudicat. Quia id expresse deciditur c. Forre, de diuort. vbi consanguinitas est notoria, in quo casu est ratio vrgentior, ut liceat propria autoritate diuertere ob notoriam consanguinitatem: eo quod cohabitando adsit grauissimum peccandi periculum cum si coniuges sint vere consanguinei, atque ita matrimonium inuolidum, sit eis copula prorsus interdicta. Ergo à fortiori non licebit absque sententia Ecclesie ob occultum adulterium diuertere. Sic prima sententia Doctores dubio proximo relati. Basil. lib. 9. cap. 18. num. 6.

Coniux innocens adulterij sui coniugis conscius, potest in foro conscientie, secluso scandalo, ab eius cohabitatione diuertere, quamuis adulterium sit occultum: nec ad id aliqua Iudicis sententia desideratur. Quia Christus Dominus Mat. 19. absolute dixit, licitam esse coniugis dimissionem propter adulterium non distinguens inter publicum, & occultum. Et licet fiat distinctio c. significasti, & c. Forre, de diuort. intelliguntur tamen hi textus in foro externo. Et quia in foro conscientie est licita dimissio coniugis adulteri occulto quoad thorum, & debitum coniugale reddendum, (ut vidimus.) Ergo, & quoad cohabitationem, si cesset scandalum: cum maior sit obligatio reddendi debiti, & ex illa cohabitandi obligatione confurgat. Ita Sorus in 4. dist. 6. q. vni. a. 3. Nauar. sum. c. 22. n. 13. Henric. l. 1. c. 17. nu. 2. & alij, quos refert, ac sequitur Sanch. l. 1. o. d. 12. n. 31. & 32. Ochag. trad. vltim. de matrim. qu. 7. num. 1.

Cum his opinor, iudicans id decidi c. Dixit Dominus, 32. quod est D. Hieronymi ad cap. 19. Mat. ibi: Vbi cumque fornicatio est, vel fornicationis suspicio liberè dimittitur vxor. Nam verbum Liberè est canon latæ sententia, & denotat, nullam requiri licentiam, vel sententiam, ut late probat Tiraque. l. si unquam, v. Renertatur, a. n. 34. & sequ. ad 38. Igitur, cessante scandalo, licitam esse hanc dimissionem reor. Ut si vir conscius adulterij vxoris in partes longinquas excedat, vbi matrimonium ignoratur. Quia tota ratio prohibitionis huiusce dimissionis est scandalum. Vnde vbi matrimonium esset clandestinum poterit innocens propria autoritate recedere. Quia scandalum cessat. Cæterum Ecclesia compellente, ut innocens coniugem adulterum occultum ad cohabitationem admittat: donec lis decidatur non tenetur parere innocens ex natura rei: sicut nec tenetur, quando Ecclesia compellit, ut reddat debitum. Quia in vtroque casu Ecclesie sententia falsa presumptione innititur. At tenebitur parere, dum ad remotiora non se loca contulerit scandalum ratione, quod in hoc euentu nunquam non excitabitur: cum separatio habitationis sit publica. Quod non contingit in debiti coniugalis abnegatione, quæ omnino est in occulto. Hinc à culpa excusatur factum D. Iosephi, qui voluit à Deiparæ consortio recedere ob adulterij occultum suspicionem. Quia occulta erat dimissio, (Voluit occultè dimittere eam. Mat. 1.) & absque scandali excitatione, quæ quidem in foro conscientie est licita.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

OBAR
MOR
III. IV
IV

culiare adulteram emendam. Et D. Augusti. l. 2. de adulter. coniug. cap. 5. cuius dictum refertur cap. Quod autem, 32. qu. 1. ibi: *Quia non intelligat, debere maritum ignoscere, quod videt ignovisse Dominum.* Porro charitatis lege veniam petenti, ac resipiscenti remittendum. Sic Veracruz 3. p. spec. art. 6. concl. 3.

328 *Minimè tenetur.* Quia etiam poenitentia adulterij facta, potest adultera accusari ex cap. Admonere, quod est Stephani Pontificis 33. quæstion. 2. & ex cap. De Benedicto 32. quæst. 1. Et constat cum possit adulterium admissum ante Baptismum coniugis iam baptizati ad iudicium deduci, quo diuortium crebretur: ut probat Sanch. l. 10. d. 3. n. 5. Et quamvis in Baptismo discordent Auctores, eo quod sit nova quædam generatio: at circa poenitentiam id omnes Theologi fatentur. Ita D. Thom. in 4. dist. 35. q. 1. a. 6. ad 2. Hostiens. c. fin. n. 1. de diuort. Durand. in 4. dist. 35. qu. 2. art. 2. n. 2. Petr. de Soto l. 12. de matr. Henric. l. 11. c. 17. num. 2. & 3. Petr. de Ledes. q. 62. c. 6. concl. 1. Sanch. l. 10. d. 13. num. 1.

329 *Hoc mihi carium.* Hoc mihi compertum. Nam cum cap. si vir, dicitur, virum debere sibi reconciliare adulteram emendam, explicat ibi Glossa ab omnibus recepta de honestatis debito, & eodem pacto intelligendus est Augustinus citatus. Fateor, charitatis lege remittendum esse recipientis, veniamque petentis piaculum. Sed id verum existimo, quo ad animi odium, & aliqua externa benevolentie signa; secus quoad poenas delicto debitas in iudicio exigendas. Quod si vir iuret uxori, se an minimè accusaturum de futuro adulterio: non valet pactum, nec iuramentum, quoad accusationem criminalem: sed quoad diuortium, & dogem petenda. Nam in priori casu agitur de iuris publici renunciatione: & datur ansa uxori libere delinquendi, impunitate promissa, interest enim Reipublice delicta puniri. In posteriori autem de renunciatione iuris privati, ac iniuria, & lucro ipsius viri.

DVBIVM CIII.

An vir teneatur, ab adultera uxore diuertere, eique debitum abnegare ratione præcepti correctionis fraternæ?

330 *Tenetur ex præcepto correctionis fraternæ.* Tenetur ex correctionis fraternæ præcepto. Quia vir tanquam caput obligatur uxorem corrigere omni modo sibi possibili. Vnde ubi adest spes, fore ut ab ea diuertendo resipiscat, ad id plane tenetur. Sic D. Tho. in 4. dist. 35. q. 1. a. 2. in corp. D. Bonau. ibi, a. 1. q. 2. Caiet. Opusc. 1. tr. 29. de reddendo debito, altero coniuge adulterante, q. 1. n. 1. Syluest. v. Debitum, q. 10. Armil. ibi, n. 16. Couar. 4. Decretal. p. 2. c. 7. §. 2. n. 4. Manu. tom. 1. sum. c. 240. concl. 6. n. 6. Petr. de Ledes. q. 62. a. 2. concl. 2.

331 *Non tenetur.* Non tenetur diuertere ex correctionis fraternæ præcepto. Quia ei plenè satisfacit vir uxorem admonens, & poenis inferni illi proponens, eam deterrens, parèque puniens modo sibi permisso. Quod si hæc non sufficiant, nulla superest moraliter loquendo emendæ spes: imò creditur, fore, ut dimissa à viro, libe-

rius libidini valet, deteriori que efficiatur. Ita Sotus in 4. dist. 6. q. 1. a. 2. concl. 2. Ledes. l. 1. p. 4. q. 6. a. 2. Palud. in 4. dist. 35. q. 1. art. 3. concl. 4. n. 23. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 9. Rol. verb. Debitum, n. 16. Sanch. lib. 10. d. 13. n. 8. & videor tenere Abul. ad c. 19. Mat. q. 7. 1. Viator. sum. de matr. n. 290. Petr. de Soto l. 12. de matr. Barthol. de Ledes. dub. 66.

His hæreo Doctoribus. Quia ubi vxor, viro sciente, ita fronte perfucata in adulterio persistit, sit perucax, ut mediis adhibitis hisce, ne trahi nequeat, virum despiciat ardentiusque diligit amatum: vnde tantum abest, ut expulsiōe à viri consortio tristitia affecta ad se redeat, quin potius triumphum agat, liberiorēque vitam, ut veneri vacet, libentissimè amplectetur. Quod si in casu rarissimo contrarium speretur, res morales, ac de moribus institutis præcepta tradita non casus metaphysicos, & præter communem spem, sed in plurimum contingentes respiciunt. I. Nam ad ea, ff. de legib.

DVBIVM CIV.

An obligatio dimittenda vxoris in adulterio persistentis, oriatur ex præcepto vitandi scandali?

333 *Non oritur.* Non oritur ex vitandi scandali præcepto. Quia ex constitutione Ecclesiastica aperte confurgit cap. si vir, de adulter. ibi: *Si vir sciens uxorem suam deliquisse, que non egerit poenitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, & eius criminis particeps.* Et cap. Quemadmodum, vltim. de iureiur. idem habetur. Sic Ioan. de Friburg. sum. l. 4. tit. 2. quæst. 48. Henric. c. final. n. 4. de adulter. Monald. sum. tit. de effect. matr. Rol. v. Debitum, n. 15. Syluest. ibi, qu. 10. Armil. num. 16.

Oritur ex præcepto scandali vitandi: ne vir censetur connuens, & patrocinans vxoris adulterio. Quia aut confurgit hæc obligatio ex præcepto correctionis fraternæ, aut vitandi scandali, aut ex Ecclesiæ præcepto. At non confurgit ex correctionis fraternæ præcepto, ut dubio 103. probaui. Nec ex præcepto Ecclesiæ, nam c. si vir, & c. Quemadmodum, pro prima sententia relati, & alij, qui solent asserti innituntur præsumptione consensus viri in vxoris adulterio; ac proinde ad vitandam eam suspensionem, & cauendum scandalum, constituunt textus illi, eam faciendam esse dimissionem; non nouum præceptum imponendo, sed declarando naturale, de vitando scandalo, quod ex ea suspitione oritur. Vnde tanta obligatio hæc ad præceptum de vitando scandalo est referenda. Ita Palud. in 4. dist. 35. q. 1. a. 3. concl. 4. n. 23. Suppl. Gabr. q. 1. a. 2. Palac. d. 10. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 9. Sotus in 4. dist. 36. qu. 1. art. 1. & alij. Sanch. l. 10. d. 13. num. 10. aliter, id omnes ferè Doctores profiteri.

Idem assero, adiciens, audiendos non esse Cardinalem cap. si vir, & Anton. ibi, asserentes satisfacere huic obligationi virum, si uxorem tanquam fororem retineat. Cum enim obligatio hæc oriatur ex præcepto cauendæ suspitionis consensus viri in vxoris adulterio, & scandali inde exorti, nec vicinis notum esse possit, an

an eam, vt vxorem, an vt sororem retineat: sic, ea retenta, non cessabunt scandalum, ac suspicio.

DVBIVM CV.

An si scandalum absit peccet, lethaliter vir, retinens uxorem in adulterio persistentem?

³³⁶ Lethaliter delinquit. Quia dum vxor adulterio vacat, & a proprio viro detinetur ad est periculum incertitudinis prolis, & falsos heredes supponendi. Sic Petr. de Ledef. qu. 62. art. 1. concl. 2.

³³⁷ Non delinquit lethaliter. Quia ad hoc vitandum periculum non tenetur vir aded acerbo, vel medio vitio: vel maxime quod nulla est correctionis spes: unde aut ratione huius periculi vitandi, debet vir semper ab eius confortio separatus manere; aut quando eam ad se renouari, idem erit periculum. Ita Sanch. l. 10. d. 13. num. 12.

³³⁸ Hoc tenendum, nec enim viro culpa tribui debet ea prolis incertitudo, cum ipso renitente, & media sua via, ad qua tenetur corrigendi gratia adhibere, adhibente, id accidat. Nec obsecrum est mihi indicium, vt hanc obligationem ex hoc capite non confingere credam: quod Doctores antiqui quam plures de hac re differentes, illius non meminerint; sed scandalum, & correctionis.

DVBIVM CVI.

An cum adulterium coniugis ita occultum est, vt probari non possit: teneatur adhuc vir eam dimittere, debitumque abnegare sub mortali?

³³⁹ Quamuis adulterium vxoris sit occultum, si vir sit conscius, tenetur eam dimittere, debitumque denegare, & id non agens lethaliter delinquit. Quia agit contra Ecclesie constitutionem. Sic Angel. v. Debitum, num. 8. Syluest. ibi. q. 10. Armil. num. 4. & 16. Ioan. de Friburgo sum. 1. 4. tit. 2. quest. 48. Quamuis hic solam petitionem debiti damnet, in hoc casu, non autem redditionem.

³⁴⁰ Non tenetur vir conscius adulterij vxoris, eam dimittere, si adulterium aded occultum sit, vt nequeat probari. Quia tunc cessat scandalum ratio: & aliis suauioribus mediis est corrigenda, ne detur ansa, vt ipsa conuerteretur, & adulterium occultum diuulgetur. Ita Sorus in 4. dist. 36. q. vni. a. 2. post 1. concl. D. Bonau. dist. 35. a. vni. q. 2 Durand. ibi. q. 1. a. 3. n. 6. Veracr. 3. p. spec. a. 2. concl. 2. Mann. tom. 1. sum. c. 240. concl. 7. num. 7. Syluest. v. Matrimonium 9. qu. 6. Armil. num. 75. Tabie. v. Matrimonium 4. q. 3. n. 4. Sanch. l. 10. d. 13. n. 14. & alij apud ipsum.

³⁴¹ Hoc crediderim, verum esse, quamuis adulterium probari possit, nisi publicum sit: non enim tenetur tunc vir uxorem dimittere; Nec quamuis vxor sit infamata publice, nisi com-
F. scob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

munitur credatur, infamiam esse veram. Vt bene annotat Abul. ad cap. 19. Mat. quest. 7. Nec tenetur etiam vir a petitione, aut redditione debiti abstinere, dum adulterium non est publicum, sicut nec diuertere tenetur. Quia dum non est publicum adulterium, cessat commune scandalum, quod est huiusce obligationis ratio. Et licet pauci aliqui norint, atque ita adulterium probari valeat, facillimum est paucis illis satisfacere, certiores illos faciendo, vxorem non dimitti, ne adulterium emulgetur. Certè negare debitum vxori, dum domi retinetur, nil conducit ad scandalum amonendum. Imò si ad eius correctionem conducatur, non tenetur vir eo vi medio ad eum finem assequendum.

DVBIVM CVII.

An vir teneatur, pertinaci adultera necessaria alimenta denegare?

³⁴² Tenetur quidem. Quia vir tribuens illi necessaria alimenta, persistendi in peccato ansam exhibet. Et virilius esuriens panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligat, quam esuriens panis frangatur, vt in iustitia sedulitas acquiescat. Authore D. Augustino ad Vincent. Donatist. & refertur cap. Non omnis, 5. quest. 5. Sic Abbas cap. si vir, num. 2. de adulter. Angel. verb. Debitum, num. 9. Syluest. ibi. qu. 10. Temperat Angel. quando alimentis denegatis vxor corrigeretur.

³⁴³ Minime tenetur. Quia est medium acerbissimum alimenta denegare, nec correctionis præceptum ad id obligat. Eo vel maxime, quod moraliter loquendo, efficeretur obdinator, ac deterior vxor ita percita, ac vehemementi furore: prostitueretque corpus suum, vt victum quæreret. Ita Ioan. Andr. eo c. si vir, n. 1. Anton. ibi. n. 3. Cardin. ibid. initio, & dicit, id esse verius Anani. n. 4. Sanch. l. 10. d. 13. n. 37.

³⁴⁴ Idem affirmo, iudicans, vitum hand vxori pertinaci tribuens necessaria alimenta ansam ad delicta præbere, cum nec eum animum gerat alimenta exhibendo, nec ea denegare ad finem emendæ comparandum teneatur.

DVBIVM CVIII.

An vxor innocens teneatur, similiter diuertere a viro in adulterio persistente?

³⁴⁵ Tenetur planè. Quia D. Chrysof. (vt refertur c. si quis uxorem, el. 1. 32. q. 1. expresse ait: virum, & uxorem non ad imparia iudicari quoad obligationem diuertendi propter persistentiam alterutrius in adulterio. Sic ibi Gloss. verb. Non ad imparia. Et quando est emendæ spes viri, teneri uxorem, si ille monitus, non desistat, adhibere poenalem medicinam abstinendo ab eius concubitu, docet Caiet. Opusc. tom. 1. rr. 29. de reddend. debi. altero coniuge adulterante, q. vni. & in sum. v. Matrimonium, c. vlt. vers. 10. Pedraza sum. præc. 6. §. 18. Et non debere uxorem participem asserit Archid. c. In coniugio, 32. qu. 1. n. 1. Et expresse peccare lethaliter uxorem habere.

tem remanentem eiusmodi viro tradit Bertachin. in *Dictionar. litter. A. verb. Adulter. & Monal. sum. ubi de matrim. simul de effectu matrimon. ad finem.*

346. Non tenetur. Quia cum sit viro subdita, non est moraliter spes correctionis viri, sed timor peioris exitus, si ab vxore dimittatur. Et cessat scandalum. Ita Supplem. Gabriel. in 4. dist. 35. qu. vnic. artic. 2. concl. 4. Palac. ibi. d. vnic. Navar. sum. cap. 22. num. 21. Barthol. à Ledef. dub. 66. concl. 1. Petr. de Ledef. qu. 62. art. 1. Philarch. de Offic. Sa. erud. tom. 1. p. 2. l. 4. cap. 19. vers. 4. Petr. de Soto lect. 1. de matrim. Adiiungunt tamen teneri ad id vxorem, ubi spes esset emendae. Quia præceptum correctionis fraternæ ipsam obligat, vt media sibi possibilia adhibeat, vt vir ab adulterio respiscat.

347. Ego autem existimo, nunquam vxorem hoc præcepto dimittendi viri in adulterio pertinacis, aut ab actu coniugali abstinendi adstringi. Quia obligatio viri ad dimittendam adulteram pertinacem ex solo præcepto vitandi scâdali exoritur. Quod in vxore non dimittente virum, nec ei debitum abnegante, cessat profus. Cum omnibus sit manifestum, vxores egerimè ferre, vt viri aliis commisceantur, & zelotypia exuri: nec potestatem habere cohibendi viros, quia subdita sunt. Esto obligatio hæc in viris ex correctionis fraternæ præcepto confurgeret, (quod supra negauit) id non adstringeret vxorem, eo quod, licet corrigere verbo, ubi est emendae spes, omnibus incumbat factio ipso, poenam inferendo, solius est superioris. Abnegare autem debitum, & recedere à consortio coniugali, est factio ipso corrumpere, & adulterij poena virum punire. Ergo correctionis fraternæ præceptum non obligat vxorem, quæ viro est subdita, vt virum corrigat, ea poena plectendo: quamvis vxor innocens ratione fidei sibi non seruatur à viro adulterante possit id efficere.

DVBIVM CIX.

An copula habita à coniuge innocente cum adultero ante diuortij sententiam, sit adulterij condonatio?

348. P. Remitto, reconciliationem coniugis adulteri duplicem esse, vnam expressam, alteram tacitam. Expressa est, quando expressè remittitur adulterium, de qua loquitur textus *l. si maritus 1. §. si negauerint, ff. ad l. Inli.* Tacita verò est, quando factio ipso animus condonandi indicatur. Nam factio non minus, quam verba animum indicant, *l. si tamen, 48. ff. de adilitio edicto.* Quæstio igitur circa tacitam condonationem, an copula inita cum adultero coniuge sit tacita adulterij condonatio, ita vt ratione illius diuortium celebrari nequeat: aliâve accusatio criminalis, aut ciuilis intentari?

349. Non est reconciliatus coniux adulter, nisi copula illa habita sit post diuortij sententiam. Vnde coniux innocens reddens debitum coniugi adultero, petenti ius habet adhuc, vt possit in posterum adulterium ad Iudicem criminaliter, ac ciuiler deferre, & ratione illius diuertere. Quia redditio debiti debet esse spontanea: at petenti adultero tenetur innocens

debitum reddere. Sic Gloss. c. 1. v. Patronus, 33. p. 1. Innocent. c. penult. de adul. Ancha. c. finali, eodem titul. num. 4.

Coniux innocens copulam gerens etiam ante Iudicis sententiam cum coniuge adultero, siue petendo, siue reddendo debitum, censetur condonare adulterij iniuriam, & ad pristinam amicitiam coniugem adulterum etiam occultum reuocare: vnde deinceps non est sibi integrum diuertere, siue adulterium ad iudicium criminale, aut ciuile deferre. Quia id plures textus manifestè decernunt, leg. Crimen, 1. 1. Codic. ad leg. Iulian. de adulter. ibi: Crimen adulterij maritum, retenta in matrimonio vxore, inferre non possit, nemini dubium est. Et leg. Quæstum 40. §. item quæritur, ff. ad leg. Iulian. de adulter. ibi: Respondi, enim, qui post crimen adulterij intentatum, eandem vxorem reduxerit, destitisse videri: & idè eadem lege postea ei ius accusandi non superesse. Et l. Regia 8. tit. 17. p. 7. ibi: Si despus que la muger ha hecho el adulterio, la recibe el marido en su lecho, o la tiene en su casa como a su muger, non la podrá despus acusar. Et ratio est, tñ, quia copula est actus amicitiae, & omnino spontanea, nō enim innocens coniux certus de adulterio tenetur debitum adultero reddere quantumcumque occulto. Tūc etiam quam cum ratio diuortij celebrandi ob adulterium sit diuisio carnis coniugis adulteri in aliam c. Dixit Dominus, 3. l. 9. 1. & per copulam post habitam cum coniuge restituitur caro diuisa adulteri ad pristinam vnionem, atque iterum efficiatur vna cum carne innocentissimè est, vt matrimonium separatim ob carnis diuisionem instauretur, carne iam effusa vna per coniugalem copulam: ac subindè scienter, & spontè habens eam copulam cum adultero, censetur, abolita priori adulterij iniuria, paces perficere. Ita Henriquez l. 1. c. 1. 7. nu. 5. c. 1. 6. Barth. à Ledef. dub. 67. concl. 1. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 21. §. 5. Durand. in 4. dist. 35. q. 1. art. 2. n. 7. Lud. Lop. p. 1. Instru. cap. 295. Rol. verb. Debitum, num. 13. D. Bonavent. Abul. Petr. de Soto, Veracr. Barbo. Cenedo, Bellarm. Angl. Vega, & alij plures, quos refert, explicat, & sequitur Sanch. l. 10. d. 14. n. 7.

Idem assero, adiciens, non referre, an ea copula contingat ante, vel post diuortium celebratum. Quia casu in vtroque reconciliatio censetur, nec imposterum fas erit innocenti in diuortio persistere: rationes enim pro nostra sententia expositæ in vtroque æque probant euentu: vt docet Sotus in 4. dist. 36. q. vnic. art. 1. casu 6. Barth. à Ledef. dub. 65. post 3. concl. & alij. Duplicem verò conditionem desiderari monuerim, vt copula post adulterium habita censetur illis condonatio, ac proinde ius diuerendi, accusandi que extingatur. Prior est, vt coniux innocens sit adulterij conscius. l. 5. tit. 7. l. 4. fori Regi. Quia nulla est remissio, ubi est ignorantia iniuriæ iurisque competentis, l. Mani festi Simi, 2. c. de furtis, l. fin. c. de condit. indeb. & actus agentium ultra eorum intentionem non operantur l. Non omnis ff. si certum petatur. At intentio non potest haberi, ubi adest ignorantia. Posterior est, vt sponte sit habita copula. Quia hæc condonatio proficisci debet ex liberali innocentis voluntate, at in necessitate nemo liberalis præsumitur, l. Rem legatam, ff. de adim. legat. Hinc deduxerim, innocentem reddentem

rem debitum Ecclesie præcepto compulsum minime videri tenuisse unde non amittit ius diuortij, & acculandi criminaliter, aut ciuilitet. Nec esse condonationem, quando vxor reddit debitum viro adultero grati eius metu tu percussa. Quia cessat liberalitas. Nec esse condonationem, si coniux innocens reddat adultero eo quod existimabat, se ad id teneri, aut deceptus est ab aliquo id docente, alias tamen redditurus. Quia deficit spontanea voluntas. Ceterum censio, reconciliationem deputari factam, ac adulterium condonatum, si innocens sciens, & sponte, nulla necessitate etiam honestatis compulsiu familiarum se exhibeat adultero vt simul ludendo, ridendo, comedendo. Vnde oscula, & amplexus sciens, & sponte cum coniuge adultero habita esse à fortiori condonationem adulterij non dubito. Quia sunt actus coniugales.

DVBIVM CX.

An deat, compensatio si coniux alter adulterij spiritualis reus sit, ab alter carnalis: ita vt neutri diuertere liceat?

³⁵² ^{Donnulla cor. 10. supponit.} Certum de fide est ob alias causas aliquas licitum esse diuortium, quando adulterium carnale. Sic definit contra Kemnitium, ac alios hæreticos id abnegantes, Trident. sess. 24. can. 8. si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas, separationem inter coniuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem ad certum incertumque tempus fieri posse, decernit, anathema sit. Porro vna ex præcipuis huius causis est spiritualis fornicatio. Vnde lapsus vnus coniugis in infidelitatem, vel hæresim sufficiens est causa ad gerendum diuortium. c. fin. de conuers. coniug. Probat id disertè Sancius l. 10. d. 1. §. per totam, & Basil. l. 9. c. 21. Qui bene contra alios edocent, casu quo innocens iudicio Ecclesie sit à coniuge hæretico separatus ob hæresim, non teneri postea eum admittere, quamuis iam emendatum. Quæstio igitur, num deat compensatio, vt neutri coniugi diuertere liceat, si alter sit carnalis adulterij, alter vero spiritualis reus?

³⁵³ ^{Datur com. postulat.} Datur compensatio, ita vt neutri coniugi diuertere liceat. Quia vtraque fornicatio est sufficiens causa diuortij, idemque quoad illud operatur: Ergo à fortiori idem operari debet quoad reconciliationem, & compensationem. Promota enim sunt iura ad coniungendum, quam ad sepatandum. cap. 1. in fine, vt lite non contest. Sic D. Antonin. i. c. 21. §. 6. Syluest. v. Matrimonium, q. 8. §. 8. & verb. Diuortium, q. 1. §. 14. Roset. ibi, n. vlt. Armil. n. 9. Gregor. Lop. libr. 8. tit. 2. part. 4. & alij plures.

³⁵⁴ ^{Compensatio non datur coniugi.} Spiritualiter adulterans non potest vt compensationem quantumvis correctus sit ratione adulterij carnalis alterius coniugis. Quia ad iustam compensationem desideratur æqualitas inter res compensandas: At fornicatio spiri-

tualis multo grauius delictum est quacumque carnali: Ergo æquum non est, vt hæc delicta compensentur. Admittunt autem huius sententia referendi Doctores coniugem reū cuiuscumque carnalis fornicationis posse suum delictum compensare cum fornicante spiritualiter, & repellere hunc petentem diuortium ratione adulterij carnalis, obiciendo ei adulterij spiritualis ipsius exceptionem. Quia leuioris criminis reus existit. Sic Palud. in 4. dist. 35. ques. 1. art. 2. casu 1. numer. 11. Supplem. Gabriel. ibi, ques. 1. art. 2. post 1. præposit. casu 1. Castro lib. 1. de leg. p. 1. cap. 4. Quand. in 4. dist. 35. qu. 1. proposit. 1. Palac. in ibi d. vni. Qui tamen limitat, nisi hæreticus sit occultus, adulter vero manifestus. Tunc enim forsitan, ait dabitur hinc inde compensatio: eo quod adulterium ratione illius circumstantiæ aggrauetur, hæresis verò malitia minuatur.

³⁵⁵ ^{Neutra sententia placet meam subiciam.} Ego quidem neutram sententiam omnino approbo. Non priorem, quia nondum lata est sententia aduersus hæreticum: & tunc manifestum est non posse adulterum vt compensationem illius hæresis exceptionem obiciendo, quia vt ratione compensationis denegetur diuortium, allegato delicto illud petentis, desideratur vtriusque coniugis delictum esse sufficientem diuortij causam: at hæresis ante sententiam non est sufficiens causa diuortij, nisi ad tempus, dum deest emenda: & illa existente, nullomodo. Non ergo datur compensatio adulterij cum illa hæresi, sed integrum erit hæretico non dum damnato diuertere ab adultero: non tamen è contra nisi ad tempus, quod non corrigitur. Aut iam lata est sententia aduersus hæreticum: quo in euentu vtraque fornicatio est sufficiens causa diuortij. Et neque in hoc casu dari compensationem inde mihi persuadeo, quia logè diuersa est ratio diuortij in vtroque delicto in carnali enim fornicatione est ratio fides violata, & caro in alia diuisa: in spirituali vero quod in pœnam hæresis damnata absoluitur Catholicus à fidelitatis debito. Si Ergo Catholicus adulter petat diuortium ratione hæresis damnata, non poterit hæreticus quasi compensatione vtens, obicere illi fidem violatam coniugis per adulterium. Non enim adulter tuetur se, quo diuortium velit violatione fidei coniugalis alterius, vt vel sic possit alter allegare eandem fidei violationem adulterij petentis diuortium, sed intendit diuortium, eo quod hæreticus iusta sententia illo damnatus sit in sui delicti pœnam. Adulterium vero alterius hæretici pœnam non tollit. Nec posteriorem approbo. Quia ad diuortium non attenditur gravitas delicti in se, sed in ordine ad matrimonium. At in ordine matrimonium est grauius adulterium carnale, maioremque iniuriam illi irrogat, plusque illi aduersatur. Itaque meam iam expono sententiam. Si hæreticus est iam damnatus potest libere diuertere ab adultero, & hic ab illo, nullaque datur compensatio inter hæc crimina, si autem non sit damnatus, integrum est illi diuertere ab adultero: at adulter id nequit, nisi dum hæreticus non respicit: ita tamen vt ad ipsum respicientem redire teneatur, donec sententia ipsum hæresis condemnans accedat. Et ideo non datur compensationem inter huiusmodi fornicationes.

OBAR
MOR
III. IV
IV

iones docet Bald. c. 1. qualiter debet vasallus domino fidelitatem.

directe, ac principaliter in alterius fauorem inflicta, vt ex secunda sententia fundamento constat, cui libens adhæreo.

DVBIVM CXI.

An detur, compensatio si vterque coniux fuerit lapsus in hæresim?

356
Datur quidē
compensatio.

Datur equidem. Quia idē dum vterque coniux est adulterij carnalis reus neutri daturius diuortij: nam paria delicta mutua compensatione abolentur. Ergo dum vterque est adulterij spiritualis reus dabitur similiter compensatio: nec enim iure optimo alteri poterit crimen obicere, quo ipsemet est infectus. Sic Goffred. sum. titul. de adulter. numer. 6. & titul. de diuort. numer. 14. Hostiens. ibi. numer. 10. Ioan. Andr. c. fina. numer. 4. de conuers. coniug. Anton. ibi. numer. 4. Abbas in fine. Anchar. numer. 3. Syluest. v. Diuortium. g. 11. §. 14. Rosel. n. xl. Armil. n. 9. & alij.

357
Non datur.

Non datur compensatio, si vterque sit lapsus in hæresim: vnde qui hæresis damnatus non est, poterit à damnato & reconciliato diuertere: hic autem minimè ab illo nisi ad tempus, dum respicit: & tenetur ad respicientem redire, donec condemnatur. Quia in condemnato inuenitur sufficiens causa diuortij perpetui: in non condemnato autem solum ad tempus. Si verd vterque hæresis sit damnatus, integrum erit vtrique, altero inuito, diuertere, donec mutuo consensu ambo ad pristinum matrimonij statum, & omnicitiam redeant. Quia non sicut inter duo adulteria vtriusque coniugis datur compensatio, ita inter hæc delicta hæresis: Nam diuortium ratione adulterij est prorsus in fauore coniugis solus innocētis, ita vt ipse hanc penam adultero valeat infligere. Quare vbi alter nō est innocēs eo privilegio minimè gaudet. Ast in hæresi nō datur diuortij principaliter, ac directe in alterius coniugis fauore: sed in delicti penā, eo quod debitam fidem hæreticus non seruat Deo, puniatur in eo quo reus fuit, & ita absoluitur alter à fide coniugali ipsi debita quamvis indirecte, & consecutivè (vt aiunt) ea penā in alterius cedat fauorem. Porro eo quod alter coniux eandem penam incurrerit, non eximitur prior à penā, in quam semel incidit. Nullibi enim tantum inuenitur, vt ius per penā emissum recuperetur altero obnoxio eiusdem penæ: sed vterque penā illa puniatur. Nec illa penā imponitur ab altero coniuge, vt in adulterio carnali contingit, in quo penā diuortij, & priuationis iuris debitum exigendi, imponenda est ab innocēte: sed imponitur ab ipsa Ecclesia independentē ab alterius coniugis voluntate: quamvis possit alter eā remittere sibi coniugē damnatum reconciliando. Ita Sapientissimus Tho. Sanch. l. 10. d. 16. n. 4.

358
Cum hu opi-
num.

Tota difficultas in eo sistit, quod iam sint paria delicta: ac proinde mutua compensatione abolenda. Ad quod respondeo, paria delicta mutua compensatione aboleri, intelligendum esse, quando penā delicto correspondens est

DVBIVM CXII.

An licitum sit diuortium ob multa alia crimina, etiam si eis coniux ad peccandum non inducatur?

359
Licet.

Licitum est diuortium ob multa alia crimina, quibus alter coniux sit implicatus. Quia fatur D. Augustinus libr. 1. de serm. Dom. in monte. c. 28 & refertur c. Idololatria 18. q. 1. Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiscentias, non tantum quæ in flagitiis cum alienis viris, aut faminis committuntur: sed omnino quaslibet, quæ animam corpore male vitentem perniciose turpiterque corrumpunt, possit sine crimine & vir uxorem dimittere, & vxor virum. Vbi aperte per quodcūque crimen concedit diuortium. Accedit D. Hieronymi auctoritas, qui Epist. ad Amant. & refertur c. Omnes causationes. 32. q. 7. ibi: Quandiu vivit vir, licet adulter sit, licet Sodomia, licet flagitiis omnibus cooperatus, & ab uxore propter hæc scelera derelictus, maritus tamen est reputandus eius, scilicet cui alterum virum recipere non licet. Vbi Doctor egregius tanquam manifestum videtur supponere, posse coniugem ob alia flagitia dimitti. Sic Orig. ad cap. 19. Mai Ripa r. v. de iudic. n. 18. & 19. Tiraquel. lib. 16. contrub. numer. 3. Breche. l. Inter diuortium. 19. numer. 6. ff. de verbor. signific. Lara l. si quis à liberis, à numer. 78. ff. de liber agnosc. Quos omnes citat Barbo. rubric. solut. matrim. 2. p. n. 17.

Si coniux coniugem ad delinquendum non inducat, ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel spirituali licet coniugibus diuertere. Quia id deciditur in Concilio Tolet. XII. c. 8. & refertur c. Preceptum. 32. quas. 5. Et constat ex capit. 2. de diuor. Ratio est, quod fornicatio spiritualis magnum affert secum periculum pervertendi alterius coniugis fidem, atque ideo, dum coniux ille minimè respicit, licitum est alteri diuertere. Fornicatio autem carnalis directe fidei coniugali certitudinique proli opponitur: quæ quidem in aliis criminibus minimè reperiuntur. Vnde quantumvis coniux aliis gravissimis peccatis deditus sit, & incorrigibilis dummodo coniugē alterum non inducat ad delinquendum, minimè licet diuortium celebrare. Itā communiter Doctores. Pro cunctis Sanch. l. 10. d. 17. n. 3.

Hoc verius esse credo. Negandum tamen non est, si vxor iis peccatis sit implicata, licere viro causa ipsam corrigendi, ad tempus à coniugio coniugali, recedere quo ipsa eo solatio desistit respiciat. Quia est caput, ipsiusque est, uxorem corrumpere. Sic D. Thom. in 4. dist. 29. question. vnic. art. 9. & alij. Scio Petrum de Ledef. question. 59. art. 6. negare, id esse etiam licitum

licitum vxori ad viri iis sceleribus impliciti correctionem; quia mulier est subdita viro, ac proinde ipsius non sit, illam corrigere. At cum Soto in 4. dist. 39. *quest. unic. art. 4. ad 4. & Ludouico Lopez part. 2. Instruct. de matrimon. c. 53. assero*, etiam id vxori licere, si commodè possit. ac probabiliter speretur, fore vt vir cesset. Quia licet ipsi non aded incumbat, virum corrigere, ac è contra: at potest vtrique, si præfata circumstantia incurrant.

DVBIVM CXIII.

An si coniux pertrahat alterum coniugem ad peccandum leuiter possit ab illo separari?

362
Sim. cor. 7.
diuort.

Non potest. Quia cum hæc sint iuris positui, & pœnalia, minime sunt extendenda. At e. 2. de diuor. limitatè concedit mulieri diuortium, vel quando ad fidei peruerfionem trahitur, ibi verum si coniugem suam ad infidelitatem maleficiū traxerit, a viro poterit separari. Et paulo ante, *Mulier pro furto, vel alio crimine viri sui (nisi fidei sue religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet.* Et ratio disparitatis est: Quod cum fides sit totius Christianæ vitæ fundamentum, periculosus in illa erratur: in reliquis autem non tanti momenti est error: & ideo ob solum periculum deficiendi à fide diuortium conceditur: negatur vero ob periculum, & inductionem ad alia crimina, ne detur ansa facile dissoluendi matrimonium. Sic Abul. ad cap. 19. *Adar. question. 70. in solut. ad 3.*

363
Diuort. p.
14.

Potest quidem. Quia iure naturali, & diuino cuique permiffum est, periculum corporis, nedum animæ cauere. An non licitum est à leprofi coniugis consortio recedere, quando infectionis periculum coniugifano imminet? Superius ostendi. Ergo à fortiori abcedere licebit, ubi infectionis animi adest periculum. Ità D. Tho. in 4. dist. 39. *quest. unic. art. 6. ad 3. D. Bonau. ibi, num. 4. in expof. lit.* Sic intelligens Magistrum asserentem ob alia crimina dare diuortium. *Richar. ibi in expof. lit. Ledef. 2. p. 4. qu. 6. art. 6. Bellarm. lib. 1. de matrimon. cap. 14. Henriquez lib. 1. cap. 17. numer. 7. Sà verb. Diuortium, num. 1. Sanchez lib. 10. dub. 17. numer. 5. plures citans. Basil. lib. 9. cap. 14. num. 2. Hortad. d. 1. diff. 5. Villalob. rr. 15. diff. 10.*

364
Hanc vtriusq.
ampli. dicitur
iudicio.

Hanc certissimam iudico esse sententiam, & Abulenſis doctiffimi venia, vnicè amplectendam cui minime obſtat cap. 1. de diuor. ubi solum concedi videtur sic diuertere, quando vir nititur, vera Religione deferta, ad suam hærefim coniugem allicere. Porro textus ille ea, quæ regulariter contingunt, attendit regulariter enim ob viri hæretici consortium instantius vxori periculum peruerfionis, quam ob alia crimina imminet. Iustam itaque diuortij causam vir ille exhibebit, qui lenocinium cum vxore exercet, qui suam in domum viros procaces, & impudicos inducit, qui vxorem sollicitent eoſque solos cum ila relinquit. Et qui vult eam furtorum suorum fieri participem;

hortando scilicet, vt eis cooperetur, furta regendo, ac simulando. Et qui cogit vxorem, vt pellicem foueat, & alat, & similia, quæ in animæ periculum vergere videantur.

DVBIVM CXIV.

An liceat viro ob vxoris scuitiam gerere diuortium?

365
Nonnulli
suppono.

Certum est, viri scuitiam sufficientem causam exhibere diuortio, quamuis coniux supponat. timens dederit occasionem c. *Literas, de ressit. spoliat. cap. Ex transmissa, eodem tit. & alibi.* At non quæuis scuitia sufficit, sed debet esse tanta, quæ constantem animum vxoris detertere valeat: vel quoddam malum, quod ex illa scuitia timetur, tale sit, quale ad metum constantis viri exigitur. Vnde assero, iustam diuortij causam, ratione scuitiæ, esse molestam admodum cohabitationem, discordias, ac iurgia graua. Item causa est iusta, si vir ad collum vxoris gladium appositum, si per venena, per maleficia, aut alio modo parauit infidias, si grauitur, ac atrociter vxorem percusserit, sine id gerat gladio, vel hasta in capite, facie, seu oculis, aut pectore: vel acriter eam, & immoderate excedendo lenem correctionem viro permiffam diuerberauit. Sic omnes Doctores. Lege Sanchez lib. 10. dub. 18. à num. 10. Basil. libr. 9. cap. vltim. à num. 4. Bonac. quas. 4. pun. 5. n. 25. Quæſierim igitur, num liceat etiam viro ob scuitiam vxoris, celebrare diuortium?

366

Minime licet. Quia textus cap. *Literas, cap. Minime licet. Ex transmissa*, & alij, loquuntur expresse de vxore virum timente. Et quamuis maritus & vxor sint correlatiua, ac proinde videatur dispositum in vxore, censeretur quoque dispositum in marito *Lenica, Cap. de indicta viduit.* At id locum non habet, quando vtriusque correlatiui non est eadem ratio. Esse autem diuersam hoc in casu manifestè constat. Quia vxor nequit coëtere viro, ipsamque panire, ac potest vir ipsam vxorem. Sic Tancred. quem refert, ac sequitur Glos. cap. 2. *verb. Vel alio, de diuor. & cap. Quemadmodum in fine, de inre iur.* Ibi Hostiens. ad finem. & Anton.

367
Licet plene;

Vir cuius vitæ axor tendit infidias, poterit huius scuitia ratione gerere diuortium, quando aliter nequit eam compescere, sibi que aduersus illius infidias consulere. Quia ius naturale vnicuique concedit facultatem vitandi mortis periculum: nec contractus matrimonij obligat ad cohabitationem cum tanto vitæ discrimine, præcipue cum id discrimen ex vxoris culpa proficiscatur. Quæ ratio æque militat in viroque coniuge. Ità Sanchez lib. 10. d. 27. numer. 8. Henric. lib. 11. cap. 17. num. 7. Vetrac. 3. part. spec. art. 1. Basil. lib. 9. cap. vltim. num. 8. asserens sic in supremo Regis Catholici Senatu pronunciatum fuisse circa diuortium D. Annæ Palomeque, & Ioannis Moreno. Plurimos Sancius citat Auctores.

368

Crediderim, cum vir & vxor sint correlatiua, dispositum in textibus allegatis circa vxorem, cuius vitæ maritus infidiatur, censendum esse

esse disponi in viro eadem vxoris. insidias patienti. Adde, eos textus locutos esse de vxore, eo quod frequentior sit viri in vxorem sauitia & rariùs accidat vxoris in virum. Verba autem posita in lege frequentioris vsus gratia, non limitant egerem.

D V B I V M CXV.

An ob furorem coniugis liceat alteri diuortium celebrare: quamuis non adsit vitæ periculum?

369
Non licet nisi
insit vitæ pe-
riculum.

Nisi insit vitæ periculum, non licet coniugii à furioso coniuge diuertere. Quia nihil tam humanum est, quam fortuitis casibus vxoris maritum: vel vxorem viri esse participem. l. si cum dorem. 2. §. si maritus ff. soluto matr. Vnde ubi absque graui vitæ periculo coniux potest cum furioso coniuge habitare, ei diuortium gerere non licet. Sic Nauar. sum. cap. 2. 2. num. 12. Sæ verò. Diuortium, numer. 8. Philia. de offic. Sacer. tom. 1. part. 2. lib. 2. c. 17. & alij.

370
Licet, quam-
uis vitæ peri-
culum non
insit.

Licet non insit vitæ periculum, sufficit ad diuortium gerendum aliud grauissimum prouidentis arbitrio. Quia sine vitæ periculo potest furor adeo esse intolerabilis, vt sufficientem di-

uortio causam exhibeat. Ita Couar. 4. decret. p. 2. c. 7. §. 2. 3. Luden. Lop. p. 2. instr. de matr. c. 54. Graf. 1. part. decis. lib. 2. c. 84. Petr. de Ledes. q. 61. a. 1. Henric. l. 1. c. 8. n. 13. Sanch. l. 10. d. 18. n. 18.

Eiusdem lunæ mentis. Monco tamen non sufficientem esse causam diuortij molestant cohabitationem, & rixas. Quia hæc absque culpa coniugis amentis accidunt, nec graue periculum plerumque constituunt similiter crediderim esse iustam diuortij causam, si vir sæpe inebrietur cum periculo vitæ vxoris, vel cum alio graui periculo. Idem censeo si è contra vxor sic ebria fiat, vt compesci nequeat à viro. Quoties autem id periculum abesse, non liceret hac ratione diuortium: sicut nec ob alia crimina, quæ in alterius coniugis perniciem minime vergunt. Vnde poterit vxor à viro larociniis adfecto nolenteque ab eis abstinere, si prudenter timeat, inde sibi aliquod graue incommodum obuenturum vt si timeat, ne tanquam consentiens, furtis viri, ac receptatrix furtorum puniatur: secus autem si inde nullum sibi accidere possit nocumentum. Denique adnoto, in nullo casu assignatis posse fieri separatio in perpetuum, nisi periculum in perpetuum duret. Quia cum coniux à cohabitatione cum altero ob solum periculum excusetur: eo cessante, tenetur pristinam inire cohabitationem.

LIBER